

**HASAR FAZLASI ANLAŞMALARINDA
GENELLEŞTİRİLMİŞ PARETO DAĞILIMI İLE RİSK
PRİMİNİN BELİRLENMESİ**

**ESTIMATING PROPERTY EXCESS OF LOSS RISK
PREMIUMS BY MEANS OF GENERALIZED
PARETO DISTRIBUTION**

MEHMET ALİ ABDULHAYOĞLU

**Hacettepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
AKTÜERYA BİLİMLERİ Anabilim Dalı İçin Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.**

2008

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından **AKTÜERYA BİLİMLERİ ANABİLİM DALI 'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Başkan :.....
Yrd. Doç. Dr. Serpil CULA

Üye (Danışman) :.....
Prof Dr. Ömer ESENSOY

Üye :.....
Öğr. Gör. Dr. Yasemin GENÇTÜRK

ONAY

Bu tez 26/06/2008 tarihinde Enstitü Yönetim Kurulunca kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Erdem YAZGAN
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

HASAR FAZLASI ANLAŞMALARINDA GENELLEŞTİRİLMİŞ PARETO DAĞILIMI İLE RİSK PRİMİNİN BELİRLENMESİ

Mehmet Ali ABDULHAYOĞLU

ÖZ

Geçmiş verilerden yararlanılarak hasar kayıp dağılımlarının tahmin edilmesi önemli bir aktüeryal olgudur. Özellikle hayat dışı branşlarda (yangın, deprem vs.) meydana gelen bazı yüksek hasarlı olaylar, az sayıda olmasına rağmen sigorta şirketinin ödediği tazminatların büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu nedenle, mevcut verinin analizinde, meydana gelen büyük hasarların yorumu daha fazla önem kazanmaktadır. Verinin kuyruk kısmının modellenmesinde Uç Değer Teorisine (Extreme Value Theory) başvurulmaktadır.

“Genelleştirilmiş Uç Değer Fonksiyonu”, “Fisher – Tippett Teoremi” ve “The Pickands – Balkema-de Haan Teoremi”, Uç Değer Teorisinin en önemli sonuçlarındandır. Bu sonuçlara dayanarak, uygun bir eşik değerini geçen hasarların Genelleştirilmiş Pareto Dağılımı ile modellenbildiği sonucuna varılmaktadır.

Bu çalışmada, hasar verilerinin kalın kuyrukluluğunun belirlenmesi, en uygun eşik düzeyinin bulunması, verinin kuyruk kısmının Genelleştirilmiş Pareto Dağılımı ile modellenmesi ve tüm bu bilgilerin ışığında hasar fazlası anlaşmaları için risk priminin belirlenmesi anlatılmıştır.

ESTIMATING PROPERTY EXCESS OF LOSS RISK PREMIUMS BY MEANS OF GENERALIZED PARETO DISTRIBUTION

Mehmet Ali ABDULHAYOĞLU

ABSTRACT

Estimating the loss severity distributions by means of the prior data is an important fact. Especially in non-life insurance, even though the number of high claims is few, they form the major part of the indemnity paid by the insurer. Therefore, the interpretation of the analysis of existing data becomes so important. Extreme Value Theorem is applied while modelling the tail of the data.

“Generalized Extreme Value Function”, “Fisher – Tippett Theorem” and “The Pickands – Balkema-de Haan Theorem”, are the most important results of Extreme Value Theory. Based on these results, it's come to the conclusion that the claims passing an optimal threshold follow Generalized Pareto Distribution.

In this study, detection of heavy tailedness, detection of optimal threshold, modelling the tail of the data with Generalized Pareto Distribution and in light of the foregoing estimating the risk premium for excess of loss treaties are studied.

TEŞEKKÜR

Desteklerini hiçbir zaman benden esirgemeyen çok değerli aileme, değerli hocalarım Prof. Dr. Ömer Esensoy ve Doç. Dr. Meral Sucu'ya, dünyanın en tatlı müdürü Dr. Behiye Karayaka'ya, varlığı ve yardımlarıyla bu tezin bitmesinde çok önemli bir rol oynayan Deniz Akınç'a ve çok önemli katkılarından ötürü Aktüer Şirzat Çetinkaya, Dr. B. Burçak Başbuğ ve Gökyay Yavan'a teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

Sayfa

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	iv
SİMGELER (ve KISALTMALAR) DİZİNİ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. SİGORTA VE REASÜRANS.....	3
2.1 Sigorta.....	3
2.2 Reasürans.....	3
2.2.1 Reasürans Yöntemleri.....	4
2.2.1.1 Zorunlu Reasürans.....	4
2.2.1.2 İhtiyari (Fakültatif) Reasürans.....	5
2.2.2 Reasürans Anlaşmaları.....	5
2.2.2.1 Bölüşmeli Reasürans Anlaşmaları.....	5
2.2.2.1.1 Belirli Paylı (Quota Share) Anlaşma.....	5
2.2.2.1.2 Aşkın Bedel (Surplus) Anlaşması.....	7
2.2.2.2 Bölüşmesiz Reasürans Anlaşmaları.....	8
2.2.2.2.1 Stop – Loss Anlaşması.....	8

2.2.2.2.2 Hasar Fazlası (HF) (Excess of Loss) Anlaşması	9
2.2.3 Reasüransın Faydaları	9
3. UÇ DEĞER TEORİSİ (UDT) (EXTREME VALUE THEORY).....	11
3.1. Genelleştirilmiş Uçdeğer Teorisi (GUT) (Generalized Extreme Value Theory).....	11
3.2 Fisher – Tippett Teoremi	13
3.3 Pickands-Balkema-de Haan Teoremi.....	14
3.4 Genelleştirilmiş Pareto Dağılımı (GPD).....	15
3.4.1 Genelleştirilmiş Pareto Dağılımında Parametre ve Sıklık Derecesi (Quantile) Tahmini	18
3.4.1.1 En Çok Olabilirlik Yöntemi.....	19
3.4.1.2 Momentler Yöntemi	20
3.4.1.3 Olasılıklı Ağırlıklandırılmış Momentler Yöntemi	21
4. İSTATİSTİKSEL MODELLEME ve RİSK PRİMİNİN BELİRLENMESİ.....	23
4.1 Kalın Kuyrukluluğun Tespiti (Detection of Heavy Tailedness).....	23
4.1.1 Deneysel Ortalama Fazlalık Fonksiyonu Grafiği (Plot of the Empirical Mean Excess Function).....	23
4.1.2 Üstel Q-Q Grafiği	24
4.2 Eşik Düzeyinin (Threshold) Belirlenmesi.....	26
4.2.1 Deneysel Ortalama Fazlalık Fonksiyonu Grafiği.....	27
4.2.2 GPD Endeks Grafiği ve Hill Grafiği.....	27
4.2.3 Gertensgarbe Grafiği.....	29
4.3 Kuyruk Kısmının Modellenmesi.....	30

4.4 Risk Priminin Belirlenmesi.....	31
5. UYGULAMA.....	33
5.1 Uygulama I.....	33
5.2 Uygulama II.....	39
6. SONUÇ ve ÖNERİ	46
KAYNAKLAR	48
EKLER	50

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

“HF”	Hasar Fazlası
“GPD”	Genelleştirilmiş Pareto Dağılımı
“UDT”	Uç Değer Teorisi
“ $H_{\xi, \mu, \sigma}(x)$ ”	Genelleştirilmiş Pareto Dağılım Fonksiyonu
“ $-\xi = k$ ”	GPD Biçim Parametresi
“ $\sigma = \alpha$ ”	GPD Ölçek Parametresi
“ u ”	Eşik Düzeyi
“MDA”	Maksimum Çekim Alanı (Maximum Domain of Attraction)
\wedge	
“ q_{ε} ”	GPD Sıklık Derecesi Tahmin Edicisi
“ $e(u)$ ”	Ortalama Fazlalık Fonksiyonu
“ P ”	Risk Primi
“ S_w ”	Eşik Düzeyini Geçen Hasarlar İçin Toplam Yükümlülük
“ N_w ”	Eşik Düzeyini Geçen Hasar Sayısı
“PWM”	Olası Ağırlıklandırılmış Momentler Yöntemi (Probability Weighted Moments Method)
“MM”	Momentler Yöntemi (Method of Moments)
\sim	
“ σ ”	Verinin Kuyruk Kısmı İçin GPD Ölçek Parametresi Tahmin Edicisi
\sim	
“ μ ”	Verinin Kuyruk Kısmı İçin GPD Konum Parametresi Tahmin Edicisi

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1	Belirli Paylı Reasürans Anlaşması 6
Şekil 2.2	Aşkın Bedel Reasürans Anlaşması 7
Şekil 2.3	Reasüransın Düzeltme Etkisi 10
Şekil 3.1	Farklı Biçim Parametreleri İçin GPD..... 17
Şekil 4.1	1980-1990 yılları arasında Danimarka'da meydana gelen yangın hasarları verisinin Üstel QQ grafiği 25
Şekil 4.2	1980-1990 yılları arasında Danimarka'da meydana gelen yangın hasarları verisinin Örneklem Ortalama Fazlalık Grafiği 26
Şekil 4.3	GPD Endeks Grafiği 28
Şekil 4.4	Gertensgarbe Grafiği..... 30
Şekil 5.1	Yangın Verisi Ortalama Hasar Fazlalık Grafiği..... 34
Şekil 5.2	Yangın Verisi Üstel QQ Grafiği..... 34
Şekil 5.3	Yangın Verisi İçin Gertensgarbe Grafiği 35
Şekil 5.4	Yangın Verisi, Sıralı İstatistiğe Göre Hill Grafiği 36
Şekil 5.5	Yangın Verisi, Eşik Düzeyine Göre Hill Grafiği..... 36
Şekil 5.6	Yangın Verisi için Eşik Düzeyini Geçen Hasarların GPD ile Modellenmesi 37
Şekil 5.7	Yangın Verisi için Eşik Düzeyini Geçen Hasarların Kuyruk Kısmının Modellenmesi 38
Şekil 5.8	Kasko Verisi Ortalama Fazlalık Fonksiyon Grafiği 40
Şekil 5.9	Kasko Verisi Üstel QQ Grafiği 40
Şekil 5.10	Kasko Hasar Verisi İçin Gertensgarbe Grafiği..... 41
Şekil 5.11	Kasko Hasar Verisi İçin Hill Grafiği..... 42
Şekil 5.12	Kasko Hasar Verisinin GPD ile Modellenmesi..... 43
Şekil 5.13	Kasko Hasar Verisinin Kuyruk Kısmının GPD ile Modellenmesi 43
Şekil 5.14	Kasko Hasar Verilerinin Artıklarının (Residual) Dağılımı 44

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 5.1. Yangın Verisi Yüksek Hasar Fazlası Katmanına Göre Risk Primi.....	39
Çizelge 5.2. Kasko Hasar Verisi Yüksek Hasar Fazlası Katmanına Göre Risk Primi.....	45

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun gelecekteki belirsizliklere karşı kendini güvence altına alma isteği, insan nesli kadar eskidir. Başlangıçta bu ihtiyacını elinden geldiği kadar bireysel olarak karşılamaya çalışmış olan insanoğlu, aile, grup ve zümreler sayesinde kendini güvence altına almıştır. Aslında zaman içerisinde sigorta anlayışının temeli olan “birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için” olgusuna varılmıştır. İş dünyasının giderek kendi alanlarında uzmanlaştığı ve yoğunlaştığı günümüzde, sigortanın önemi de hızlı bir şekilde artmaktadır.

Tarihte sigorta ve reasürans fikri ilk olarak denizcilik alanında ortaya çıkmıştır. Bugünkü anlamda sigorta, 14. yy'da deniz ticaretinde lider olan İtalya'da ortaya çıkmıştır (TSRŞB, 2008). Denizcilik alanındaki fikrin milattan öncesine dayandığı bilinmekle birlikte reasürans özelliklerini taşıyan, bilinen en eski kontrat 1370 senesinde yapılmıştır (Swiss Reinsurance Company Chief Underwriting Office, 2002).

Orta Çağ'ın sonlarına doğru ticaretin ve dolayısı ile ekonominin gelişmesiyle, gerçek anlamda ticari sigorta alanı ortaya çıkmıştır. Dönemin sigortacıları, istatistiği, olasılık hesaplarını, oranları vs. kullanmadan, sadece kendi takdirleri doğrultusunda hareket etmişler, bu nedenle yanılma payları çok yüksek olmuştur. Zamanla sigortacılar risklerinin bir kısmını ya müşterek sigorta yoluyla ya da reasürans yoluyla diğer sigortacılara devretmeyi keşfetmişlerdir (Swiss Reinsurance Company Chief Underwriting Office, 2002).

Günümüzde, geçmiş verilerden yararlanılarak hasar şiddeti dağılımlarının tahmin edilmesi önemli bir aktüeryal olgudur. Özellikle hayat dışı branşlarda (yangın, deprem vs.) meydana gelen bazı yüksek şiddetli hasarlar, az sayıda olmasına rağmen sigorta şirketinin ödediği tazminatların büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu nedenle, mevcut verinin analizinde, meydana gelen büyük hasarların yorumu daha fazla önem kazanmaktadır. Verinin kuyruk kısmının modellenmesinde Uç Değer Teorisine (Extreme Value Theory) başvurulmaktadır. De Haan ve Smith 'in

su bilimi ve iklim biliminde kullandıkları bu teori, Beirlant & Teugels ve Embrechts & Klüppelberg'in çalışmalarıyla yüksek tutarlı sigorta hasarlarının da modellenmesinde kullanılmaya başlanmıştır (McNeil, 1996).

Çalışmanın amacı, uç değer teorisinin en önemli sonuçlarından biri olan Pickands-Balkema-de Haan teoremini kullanarak, hasar fazlası (excess of loss) anlaşmalarında Genelleştirilmiş Pareto Dağılımı (GPD) yordamıyla risk priminin hesaplanmasıdır. Pickands-Balkema-de Haan teoreminin baz alınmasının nedeni, teoremin belirli bir çok dağılım için, yeterli büyüklükteki bir eşik değerini geçen hasarların GPD ile dağıldıklarını belirtmesidir.

Çalışmanın ikinci bölümünde genel olarak sigorta ve reasürans tanımları, reasürans yöntemleri ve reasüransın faydaları anlatılmaktadır. Üçüncü bölümde uç değer teorisi, uç değer teorisinin sonuçları ve teoremin çalışma açısından en önemli sonucu olan GPD incelenmektedir. Dördüncü bölümde, meydana gelen yüksek tutarlı hasarların istatistiksel modellenmesi ve bu hasarlar için risk priminin belirlenmesi verilmektedir. Beşinci bölümde ise, ulusal bir sigorta şirketinden alınan 1990 yılına ait Türkiye yangın hasar verileri ve yine ulusal bir sigorta şirketinden alınan 2008 yılı içerisinde bir aylık kasko hasar verileri analiz edilerek risk primi hesaplanmıştır.

2. SİGORTA VE REASÜRANS

2.1. Sigorta

Sigorta, aynı türden tehlikeyle karşı karşıya olan kişilerin, belirli bir miktar para ödemesi yoluyla toplanan tutarın, sadece o tehlikenin gerçekleşmesi sonucu fiilen zarara uğrayanların zararını karşılamada kullanıldığı, bir risk transfer sistemidir (TSRŞB, 2008). İnsanların tüm varlık ve girişimleri riziko adı verilen belirsizliklerin tehdidi altındadır. Sigorta, risklerin gerçekleşmesi halinde doğan zararı karşılayarak, geleceğin maddi açıdan belirli hale gelmesini sağlamaktadır. Sigorta kişi ve kurumlara güven sağlayarak geleceğin planlanmasını mümkün kılmakta ve girişimciliği teşvik etmektedir.

Aynı riske maruz kalan kişiler bir araya gelerek gerçekleşen riskleri hep birlikte karşıladıklarında, kişi başına düşen ödeme miktarı düştüğünden, büyük bir risk bile herkes için karşılanabilir hale gelebilmektedir (TSRŞB, 2008). Bir araya gelen kişi sayısı ne kadar fazla olursa, kişi başına düşen zarar miktarı da o kadar tahmin edilebilir hale gelmektedir. Jakob & Bernoulli'nin büyük sayılar kanununa göre, olasılık hesaplarında aynı riske konu olan kıymetlerin sayısı ne kadar fazla olursa, gerçekleşecek hasar, riskin oluşma ihtimaline de o denli yakın olacaktır (Swiss Reinsurance Company Chief Underwriting Office, 2002).

Bir sigorta şirketinin organizasyonu altında biraraya gelen sigortalılar gelecekteki hasarları karşılamak için *prim* adı verilen ücreti öderler (TSRŞB, 2008). Prim tutarına, hasarlar için yapılacak ödemelerin yanı sıra, sigorta şirketinin işletme masrafları, kârı, vergileri, acente komisyonları gibi kalemler de dahildir.

2.2. Reasürans

Reasürans, sigorta edilmiş riskin, belli bir kısmının veya tamamının yeniden sigorta edilmesidir (TSRŞB, 2008). Sigorta şirketleri, teminat verdikleri rizikolarda büyük hasarların aynı zamanda meydana gelme ihtimaline karşı, hasar ödemelerinde zorlanmamak için reasürans (mükerrer sigorta) yaptırmaktadırlar. Reasürans, sigorta şirketlerine tek başlarına yüklenmeleri kendi sermayeleri,

ihtiyatları, özvarlıkları bakımından kısaca mali yönden mümkün olmayan riskleri, sigortalayabilme imkânı vermektedir (Swiss Reinsurance Company Chief Underwriting Office, 2002). Bir takım mali ölçüler esas alınarak, branş esasıyla tespit edilen saklama payları (konservasyon), sigorta şirketinin risk üzerindeki sorumluluk miktarını göstermekte, aşan kısımlar ise çeşitli reasürans anlaşmalarıyla, reasürans şirketlerine devredilmektedir. Reasürans işlemlerinde riski bu şekilde devreden şirkete sedan, devir alan şirkete de reasürör denmektedir. Sedan şirket, sigortalıdan toplamış olduğu primlerin ve sigortalıya ödemiş olduğu hasarların belli bir kısmını, değişik tekniklere göre yapılmış reasürans anlaşmaları vasıtasıyla, reasürans şirketine yansıtmaktadır. Ancak sedan şirket ile reasürör arasındaki risk transferi işlemi, yıllık anlaşmalar olmaksızın da yapılabilmekte; sedan şirket, her bir risk için, ihtiyari olarak da reasüröre müracaat edebilmektedir.

Reasürans, uluslararası bir iştir. Bir sigorta şirketi, risklerini pek çok reasüröre devredebilir. Böylece, deprem gibi felaket boyutlarındaki riskler bile dünya çapında pek çok şirkete dağılarak ödenebilir hale gelmektedir. Bu durumun bir yansıması olarak, dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen bir felaket, tüm sigorta piyasasını etkilemektedir.

2.2.1 Reasürans Yöntemleri

Başlıca reasürans yöntemleri:

2.2.1.1. Zorunlu Reasürans

Sigorta şirketinin reasürörle anlaşarak belli bir dönem içinde kabul ettikleri tüm poliçelerin sigortalanmasını sağlamasıdır. Bu durumda sigortacı ve reasürör bir anlaşma (trete) imzalamaktadır.

Zorunlu reasürans anlaşmalarında sigortacı üstlendiği her riski anlaşma kapsamına girdiği sürece reasüröre devretmek zorundadır. Buna karşılık reasürör de kendisine devredilen her riski kabul etmek zorundadır.

2.2.1.2. İhtiyari (Fakültatif) Reasürans

Zorunlu reasürans anlaşmalarının çoğu birden çok poliçe ile ilgilidir. İhtiyari reasürans ise sigorta şirketlerinin seçtikleri riskleri, risk bazında reasüröre devretmesi durumudur. Genellikle anlaşmaların üst teminat sınırlarının da üzerine taşan çok büyük riskler için kullanılmaktadır. Bu riskler, parça bazında sigortalanır. Reasürörler, çoğu kez ihtiyari reasürans için sigorta şirketinden risk hakkında ayrıntılı bilgi ve belge istenmektedir. Reasürör şirketlerde, ihtiyari risk kabulünde uzmanlaşmış kadrolar, bu bilgileri inceleyerek risk kabulü konusunda karar vermektedirler.

2.2.2 Reasürans Anlaşmaları

Reasürans anlaşmaları, riskin paylaşılma yöntemine göre çeşitli gruplara ayrılmaktadır. Aşağıda belirtilen reasürans türleri hem ihtiyari hem de zorunlu reasürans yöntemleri için geçerlidir (Swiss Reinsurance Company Chief Underwriting Office, 2002).

2.2.2.1. Bölüşmeli Reasürans Anlaşmaları

Sigortacı ile reasürör arasındaki anlaşmada belirlenen şekilde taraflar, sigorta primi ve hasarları belli oranda paylaşmaktadırlar. Anlaşmanın (trete) türüne göre, bu oran "belirli paylı reasürans" türünde olduğu gibi tüm risklerde aynı olabilmekte ya da "aşkın bedel reasürans" türünde olduğu gibi riskine göre değişiklik de gösterebilmektedir. Her türlü durumda reasürörün primdeki payı, meydana gelen hasar için ödeyeceği hasar oranıyla orantılıdır. Bir reasürörün belirli bir riskin %90'ını kabul ettiği varsayılırsa sigortacının konservasyonu %10 olacaktır ve paylaştırılan prim oranı da 90:10 şeklinde olacaktır.

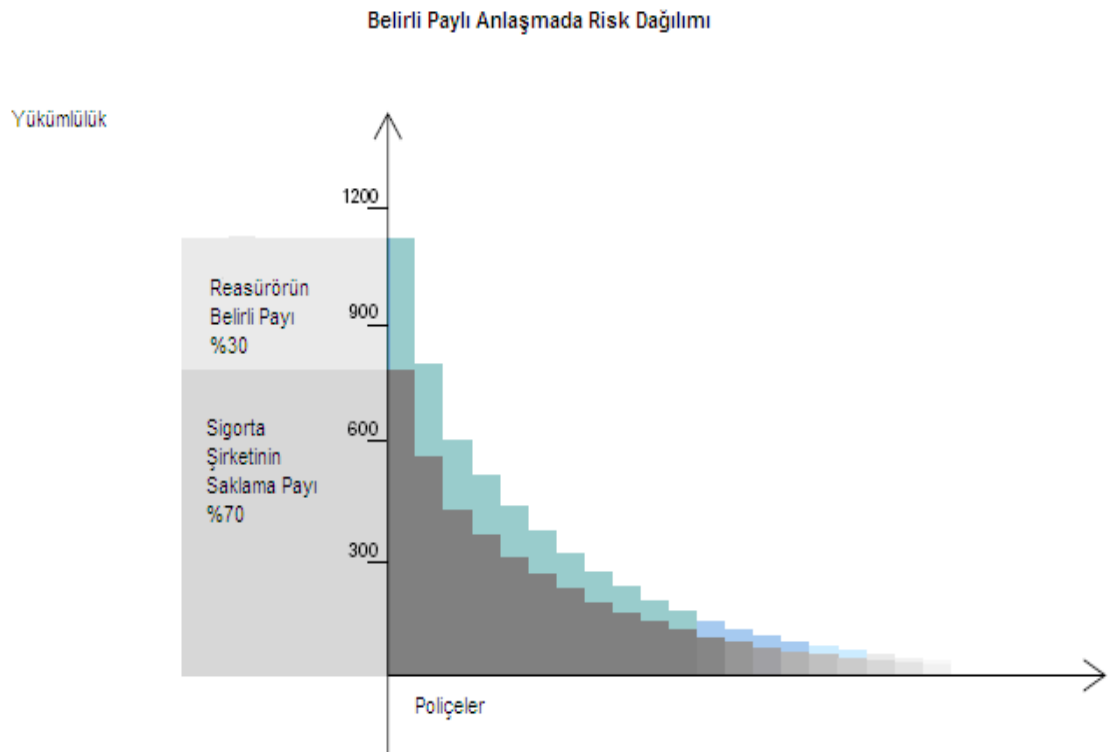
2.2.2.1.1. Belirli Paylı (Quota Share) Anlaşma

En basit haliyle üzerinde mutabık kalınan sabit bir oranla tüm sigorta poliçeleri için reasürör ve sigortacının üzerine düşen prim ve hasarların belirtildiği sabit bir kotadır. Sigortacının önceden belirlenmiş oranda primi devretmesi ve reasürörün

aynı oranda katkıda bulunması nedeniyle belirli paylı anlaşmalarda sigortacı ve reasürörün kâr/zarar durumu birbirine paralel gitmektedir.

Belirli paylı anlaşmaların en önemli avantajı uygun maliyetli olmasıdır. Ancak tüm riskleri tek bir kıstasla değerlendirdiği için sigortacının bir çok reasürans ihtiyacına cevap verememektedir. Genç gelişmekte olan sigorta şirketleri prim hesabında henüz tecrübesiz olduklarından ötürü belirli paylı anlaşmaları tercih etmektedirler.

Şekil (2.1)'de Belirli Paylı Anlaşma örneği görülmektedir. Riskin %70'ini sigortacı sabit bir şekilde yüklenirken, kalan %30'luk kısmı reasürör devralmaktadır (Swiss Reinsurance Company Chief Underwriting Office, 2002).

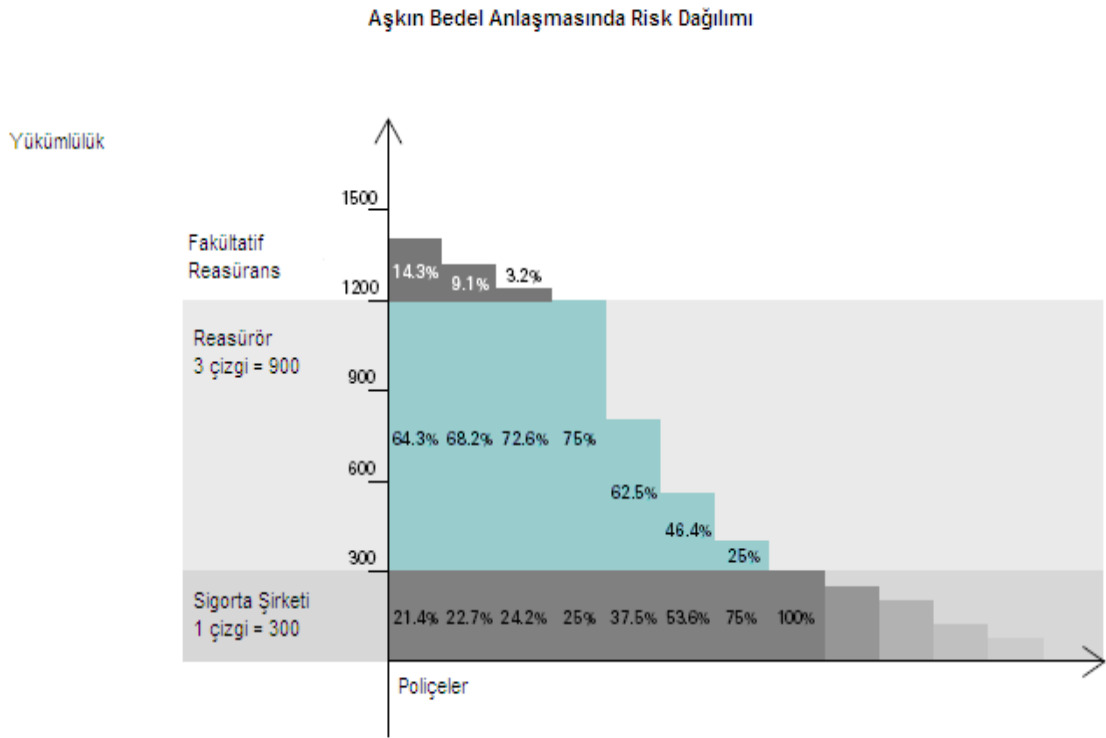

Şekil 2.1. Belirli Paylı Reasürans Anlaşması

2.2.2.1.2. Aşkın Bedel (Surplus) Anlaşması

Bu anlaşma, bölüşmeli reasürans anlaşmalarından olan belirli paylı reasürans anlaşmasına oranla daha karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu anlaşma tipinde reasürör tüm risklere iştirak etmemektedir. Aksine sigortacı belli bir orana kadar tüm riskleri kendi sorumluluğunda bulundurmaktadır. Bu saklama payı her bir risk için ayrıca tanımlanabilmektedir. Sigortacının saklama payını geçen hasarı reasürör belirtilen bir limit dahilinde ödemeyi kabul etmektedir. Bahsedilen limit, genellikle anlaşmada saklama payının katları olarak belirtilmektedir.

Belirli paylı anlaşmaların tersine, aşkın bedel anlaşması sayesinde sigortacının portföyü daha homojen bir şekilde dağılmakta; bunun sonucunda daha dengeli bir yapıya sahip olmaktadır.

Şekil 2.2. Aşkın Bedel Reasürans Anlaşması

Şekil (2.2)'de, Aşkın Bedel Anlaşmasında risk paylaşımı örneği görülmektedir (Swiss Reinsurance Company Chief Underwriting Office, 2002).

2.2.2.2. Bölüşmesiz Reasürans Anlaşmaları

Sigortacı ile reasürör arasında, bölüşmeli reasürans anlaşmasının tersine, sigorta primiyle ödenecek hasarlar arasında önceden karar verilmiş bir oran söz konusu olmamaktadır. Reasürörün ödeyeceği hasar oranı, meydana gelen hasarın gerçek değerine göre farklılık göstermektedir. Trete, sigortacı için saklama payı adı altında bir sınır belirtmekte ve sigortacı meydana gelen hasarda bu sınıra kadar olan kısmı ödemekle yükümlü olmaktadır. Reasürör ise anlaşmada belirlenen bir limit dahilinde konservasyonun üzerinde kalan kısmı ödemekle yükümlüdür. Sigortacının ödemesi gereken saklama payı toplamı, yüksek meblağlara ulaştığında sigortacıyı koruma altına alan anlaşmalardır (Swiss Re Yayınları, 2002).

2.2.2.2.1. Stop Loss Anlaşması

Stop Loss, sigortacının yıllık zararındaki dalgalanmalara karşı kapsamlı bir koruma sağlayan anlaşmadır. Reasürör, anlaşmada belirtilen yıllık toplam konservasyonu geçen kısmı ödemekle yükümlüdür. Belirtilen konservasyon, yıllık prim gelirinin belli bir yüzdesi olabildiği gibi sabit bir toplam da olabilmektedir.

Stop Loss anlaşması en kapsamlı reasürans türüdür. Ancak reasürörlerin bu anlaşmaya karşı bazı şüpheleri vardır. Bu nedenledir ki stop loss çok fazla kullanılan bir anlaşma türü değildir. Reasürörlerin bu anlaşma türüne kısıtlama getirmelerinin bir çok nedeni bulunmaktadır.

Bu nedenlerden bazıları:

- Sigortacının maruz kalabileceği hasar limitlenirken, reasüröre çok büyük bir oranda risk transferi olur.
- Reasürörün çok fazla ve detaylı bilgiye ihtiyacı vardır. Ayrıca sedan şirketin bu bilgiyle oynama tehlikesi de ayrı bir tehdittir.

- İşin daha uluslararası bir hal almasıyla bir çok portfolyonun niteliği şeffaflığını yitirmektedir.

olarak verilebilir.

2.2.2.2.2. Hasar Fazlası (HF) (Excess of Loss) Anlaşması

Bölüşmeli reasürans anlaşmalarına göre tamamen farklı bir yapı içerisinde. Bölüşmeli anlaşmalarda reasüröre devredilen kısım sigorta tutarı ile bağlantılı iken hasar fazlası anlaşmalarında önemli olan meydana gelen hasardır. Bu anlaşma türünde sigorta tutarına bakılmaksızın reasürör sigortacının saklama payını geçen hasarı belli bir limite kadar ödemek zorundadır.

İki tür hasar fazlası anlaşması vardır. Katastrofik Hasar Fazlası anlaşmaları (Kat HF (Cat XL)), kaza, deprem, sel gibi belli bir olayda ortaya çıkan hasar saklama paylarının belli bir tutarı aşması halinde, aşan kısım için devreye girer. İşler HF (Working XL) ise tek bir risk için meydana gelen yüksek hasarlı olaylarda devreye girmektedir.

2.2.3 Reasüransın Faydaları:

Reasüransın sigortacıya sağladığı faydalar 3 ana başlık altında incelenebilir:

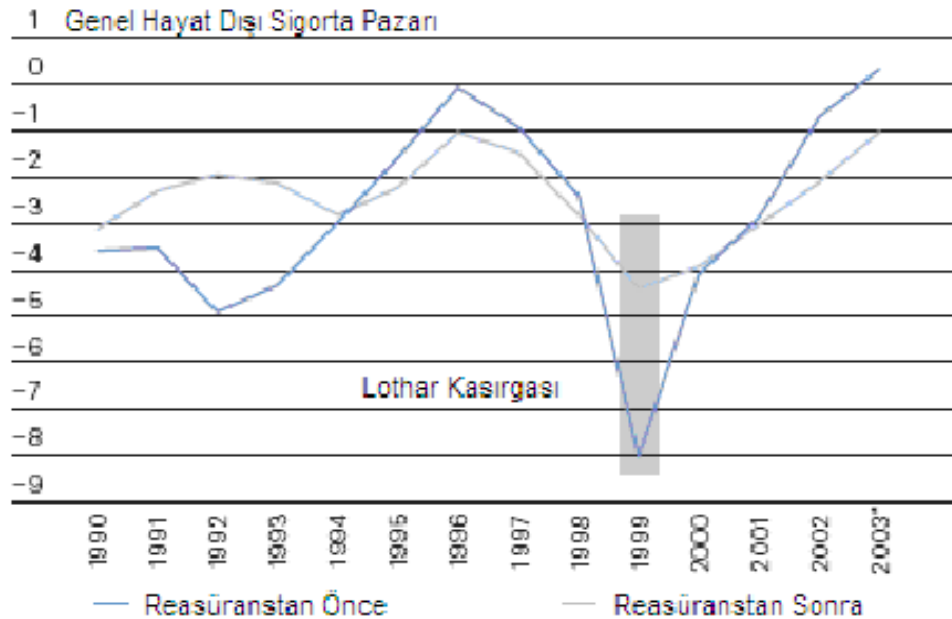
- Risk kabul sürecinin sonuçlarındaki oynaklığı azaltır,
- Sigortacıya sermaye yardımı ve esnek finansman sağlar,
- Ürün geliştirme, fiyatlandırma, risk kabul süreci (underwriting) ve hasar yönetimi başta olmak üzere sigortacı reasürörün uzmanlığından yararlanır.

Sigortacının riski reasüröre devretmesindeki en önemli nedenlerden biri, gerçekleşen hasarın beklenen hasardan çok büyük oranda sapması durumunda sermaye tabanını koruma altına alma isteğidir. Reasürans sayesinde risk kabul sürecinin sonuçları daha sabit olmakta ve sigortacının sermayesi koruma altına alınmış olmaktadır.

Reasüransın bir başka faydası ise, sigortacının riskinin bir kısmını reasüröre devrederek, bu kısım için sermaye toplamasına gerek duymaması ve bu sayede aynı sermaye birikimiyle daha çok iş kabul edebilmesine olanak sağlamasıdır.

Geçmişte reasürörler ekonomik kriz dönemlerinde sigorta kapasitelerinin devamlılığı için çok önemli bir rol oynamışlar, bunun sonucunda geçmişten günümüze anlaşmalardaki maddelerin belirlenmesinde ve risklerin değerlendirilmesinde çok geniş bir tecrübe edinmişlerdir. Günümüzde de sigortacılar yukarıda belirtilen konularda reasürörlerin uluslararası tecrübelerinden faydalanmaktadır.

Şekil (2.3), sigortacının reasürans yaptırdıktan sonraki sonuçlarının daha dengeli olduğunu gösteren bir örnektir. Şekilde reasüransın en yararlı olduğu sene, Lothar kasırgasının yaşandığı 1999 yılı olarak görülmektedir. Bireysel bir sigortacı için reasüransın bu düzeltme etkisi primin %50'si ve daha fazlasına kadar erişebilmektedir (Baur and O'Donoghue, 2004).

Şekil 2.3. Reasüransın Düzeltme Etkisi

3. UÇ DEĞER TEORİSİ (UDT) (EXTREME VALUE THEORY)

Yüksek düzeydeki hasarların modellenmesinde kullanılan Uç Değer Teorisi, 1978'den 1990'a çok hızlı bir gelişim göstermiştir. Galambos'un monografisi, daha sonra Leadbetter, Tiago de Oliveira, Resnick ve Reiss tarafından geliştirilmiştir (Davison and Smith, 1990).

En geniş anlamda, bir popülasyondaki ya da rastgele bir işlemdeki uç değerler hakkında nasıl bir istatistiksel çıkarım yapılacağına dair geleneksel yaklaşım Gumbel tarafından geliştirilmiştir. Gumbel bu yaklaşımını, ilk olarak Fisher-Tippett tarafından bahsedilen uç değer limit dağılımlarına dayandırmaktadır (Davison and Smith, 1990).

Klugman'a göre Gamma, Lognormal ve Loggamma dağılımları aktüerler tarafından hasar şiddetlerinin modellenmesinde sıkça kullanılmaktadır. Ancak asıl konu, hasar dağılımlarının kuyruk kısmı olunca meydana gelen çok büyük şiddetteki hasarların modellenmesi önem kazanmaktadır. Genel veriye uyan dağılımlar aynı başarıyı uç değerlerin modellenmesi için gösteremeyebilir. UDT ve GPD uç değerlere odaklanır ve güçlü teorik argümanlarla desteklenir (Cebrian et al., 2003).

Aşağıda Falk, Hüsler & Reiss, Embrechts, Klüppelberg & Mikosch ve Reiss & Thomas' tan derlenerek UDT'den doğan sonuçlar özetlenmiştir (McNeil, 1996).

3.1. Genelleştirilmiş Uçdeğer Teorisi (GUT) (Generalized Extreme Value Theory)

Merkezi limit teoreminde görüldüğü üzere, normal dağılım, örnek toplamları veya ortalamaları için önemli bir limit dağılımıdır. Aynı şekilde örnek uçdeğerleri için de önemli limit davranışları gösteren bazı dağılımlar vardır. Bunlar uç değer dağılımları ailesidir. Bu aileyi oluşturan dağılımlar "Genelleştirilmiş Uç Değer Teorisi" adı ile tek bir çatı altında toplanabilmektedir. Genelleştirilmiş uç değer dağılım fonksiyonu Eşitlik (3.1)'deki gibidir.

$$H_{\xi}(x) = \begin{cases} \exp(-(1 + \xi x)^{-1/\xi}) & \text{if } \xi \neq 0 \\ \exp(-e^{-x}) & \text{if } \xi = 0 \end{cases} \quad (3.1)$$

Burada, $1 + \xi x > 0$ ve ξ biçim (shape) parametresidir. Dağılım $\xi > 0$ durumunda $\alpha = 1/\xi$ biçim parametresiyle Frechet dağılımına, $\xi < 0$ durumunda $\alpha = -1/\xi$ parametresiyle Weibull dağılımına dönüşürken, $\xi \neq 0$ durumunda ise Gumbel dağılımına dönüşmektedir. Konum (location) parametresi olarak μ ve ölçek (scale) parametresi olarak $\sigma > 0$ ile uçdeğer dağılımları genişletilebilmektedir. Bu durumda genelleştirilmiş uçdeğer $H_{\xi, \mu, \sigma}(x)$, $H_{\xi}(\frac{x-\mu}{\sigma})$ olarak yazılabilmektedir (McNeil, 1996).

Ulusal Çevre Araştırma Konseyi (National Environment Researc Council), 1975 yılında genelleştirilmiş uç değer yaklaşımının hidroloji alanında kullanılmasını ve sayısal modelleme tekniklerini önermiştir. Bu öneriler Prescott & Walden ve Hosking tarafından geliştirilmiş, Macleod tarafından da düzeltilmiştir.

Klasik yaklaşım, gözlenen değerlerin en yüksekini (maxima) kullanmaktadır. Bu yaklaşıma alternatif olarak, tek bir maxima kullanmak yerine, en yüksek sıralı değerlerden birkaçı kullanılmaktadır. Bu yaklaşıma uygun dağılımlar, eşitlik (3.1)' de belirtilen fonksiyonun bir uzantısıdır. İstatistiksel bir yöntem olarak bu yaklaşımı ilk olarak Weissman önermiş, Gomes, Smith ve Tawn geliştirmiştir.

Eşik düzeyi (threshold) yöntemleri ise subilimciler tarafından 1970'lerden itibaren geliştirilmiştir. Bu yöntemler, eşik düzeyini (u) geçen fazlalıkların stokastik olarak modellenmesine dayanmaktadır. Eşik düzeyi yaklaşımının ilk sistematik gelişimi Todorovic & Zelenhasic ve Todorovic & Rousselle çalışmalarında görülmektedir (Davison and Smith, 1990).

3.2. Fisher –Tippett Teoremi

Mc Neil (1996)'e göre Fisher-Tippett teoremi uç değer teorisinin en temel sonuçlarından birisidir ve merkezi limit teoreminin toplamlar ya da ortalamaların incelenmesinde rolü neyse uç değer teorisinde de aynı rolü üstlenmektedir. Teorem, normalize edilmiş maksimum değerlerin limit davranışını açıklamaktadır.

Teoreme göre X_1, X_2, \dots birbirinden bağımsız ve herhangi bir F dağılımından gelen rastlantı değişkenleri olarak varsayılmakta ve gözlenen ilk n değişkenin maksimumu $M_n = \max(X_1, \dots, X_n)$ şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca $a_n > 0$ ve b_n gibi reel sayı dizileri kullanılarak maksimumu normalize edilmiş diziler oluşturulabilmekte $\left(\frac{(M_n - b_n)}{a_n} > 0\right)$ ve bu dizilerin bir dağılıma yakınsadığı varsayılmaktadır. Başka bir deyişle, dejenere olmayan bir $H_n(x)$ fonksiyonu için:

$$P \left\{ \frac{(M_n - b_n)}{a_n} \leq x \right\} = F^n(a_n x + b_n) \rightarrow H(x) \quad n \rightarrow \infty \quad (3.2)$$

Bu koşul sağlandığı takdirde F, H 'nin maksimum çekim alanındadır (maximum domain of attraction) denilmekte ve $F \in MDA(H)$ şeklinde ifade edilmektedir.

Fisher & Tippett göstermiştir ki;

$F \in MDA(H)$ olduğu takdirde H , herhangi bir ξ için H_ξ ile aynı türdedir. Bu nedenle, eğer uygun bir şekilde herhangi bir dağılıma yakınsayan bir normalize edilmiş maksimum bulunursa, limit dağılımı, ξ, μ, σ parametreleriyle uç değer dağılımı olmak zorundadır.

Eşitlik (3.2)'deki koşulu sağlayan, kalın kuyruklu (heavy tailed) ve Frechet dağılımının ($H_\xi, \xi > 0$) çekim alanında bulunan bir F dağılımı bulmak mümkündür.

Gnedenko, yavaşca değişen bir $L(x)$ fonksiyonu için,

$$F \in MDA(H_\xi) \Leftrightarrow 1 = F(x) = x^{-\frac{1}{\xi}} L(x) \quad \xi > 0 \text{ olduğunu göstermiştir.}$$

Bu sonuç aslında, $F(x)$ dağılım fonksiyonunun kuyruğu üssel (power) bir fonksiyon gibi azalıyor, dağılım Frechet dağılımının çekim alanında denmektedir. Kuyruk kısmı üstel bir fonksiyon gibi azalan birçok dağılım bulunmaktadır. Bu dağılımlardan bazıları Pareto, Burr, Loggamma olarak verilebilir. Bu dağılımlara kalın kuyruklu dağılımlar denilmektedir.

Gumbel dağılımının ($F \in MDA(H_0)$) maksimum çekim alanında bulunan dağılımlar ise, Normal, Üstel, Gamma ve Lognormal dağılımlarıdır. Lognormal dağılımı kalın kuyruklu bir dağılımdır ve tarihsel olarak kayıp dağılımları için popüler bir modeldir. Ancak $F \in MDA(H_\xi)$ $\xi > 0$ durumundaki dağılımlar kadar kalın kuyruklu değildir.

Fisher-Tippett teoremi, genelleştirilmiş uç değer modelini örneklemedeki maksimum değerlere uygulanmasını öngörmektedir (McNeil, 1996).

3.3. Pickands-Balkema-de Haan Teoremi

Yüksek hasar fazlası katmanının alt sınırı (the lower attachment point of a high-excess loss layer) olabilecek belli büyüklükteki bir eşik değeri (u) göz önünde bulundurulduğunda, teoremi, (u) eşik değerini geçen hasarlar ilgilendirmektedir.

Diyelim ki x_0 , F dağılımının sağdan sınırlı ya da sonsuz bitiş noktası olsun. Başka bir deyişle:

$$x_0 = \sup\{x \in R: F(x) < 1\} \leq \infty \quad (3.3)$$

Bu durumda, (u) eşik düzeyini geçen hasarların dağılım fonksiyonu Eşitlik (3.4)'de gösterildiği gibidir.

$$F_u(x) = P\left\{X - u \leq \frac{x}{X} > u\right\} = \frac{F(x+u) - F(u)}{1 - F(u)} \quad 0 \leq x \leq x_0 - u \quad (3.4)$$

Teorem (Balkema & de Haan 1974, Pickands 1975) göstermektedir ki, (u) sınırı x_0 noktasına eğimli olduğu sürece ve eşitlik (3.2)'deki MDA koşulu altında GPD, (u) düzeyini geçen hasarlar için limit dağılımıdır.

Başka bir deyişle (3.5) eşitliğini sağlayan bir $\sigma(u)$ fonksiyonu bulunabilmektedir.

$$\lim_{u \rightarrow x_0} \sup_{0 \leq x \leq x_0} |F_u(x) - G_{\xi, \sigma(u)}(x)| = 0 \Leftrightarrow F \in MDA(H_\xi) \quad (3.5)$$

Teorem, yeterli düzeydeki bir (u) değeri için, bu eşiği geçen hasarların dağılım fonksiyonunun, belli ξ ve σ değerleri için $G_{\xi, \sigma}(x)$ ile tahmin edilebileceğini önermektedir. Aynı şekilde $x - u$ için ise eşiği geçen hasarların dağılım fonksiyonu Eşitlik (3.6)'de verilmiştir.

$$F_u(x - u), G_{\xi, \sigma}(x - u) = G_{\xi, u, \sigma}(x) \quad (3.6)$$

3.4. Genelleştirilmiş Pareto Dağılımı (GPD)

Uç değer teorisinin daha ileri sonuçları, belirli bir eşiği geçen büyük gözlemlerin nasıl davrandığını tanımlamaktadır. Bir uç değer ne kadar yüksek olacağı yorumlanırken GPD öne çıkmaktadır (McNeil, 1996).

GPD, eşitlik (3.1)'in limit dağılımı olarak bir yorumudur. Bu fikir ilk olarak 1975 yılında Pickands tarafından önerilmiş, DuMouchel, Davison, Smith, van Montfort ve Witter, Hosking & Wallis ve Joe tarafından geliştirilmiştir (Davison and Smith, 1990).

GPD, genellikle iki parametrelilik olarak eşitlik (3.7)'deki gibi bir dağılım fonksiyonuna sahiptir.

$$G_{\xi,\sigma}(x) = \begin{cases} 1 - (1 + \xi x/\sigma)^{-1/\xi} & \text{if } \xi \neq 0 \\ 1 - \exp(-x/\sigma) & \text{if } \xi = 0 \end{cases} \quad (3.7)$$

Burada, $\sigma > 0$, $\xi \geq 0$ iken $x > 0$ ve $\xi < 0$ iken $0 \leq x \leq -\sigma/\xi$.

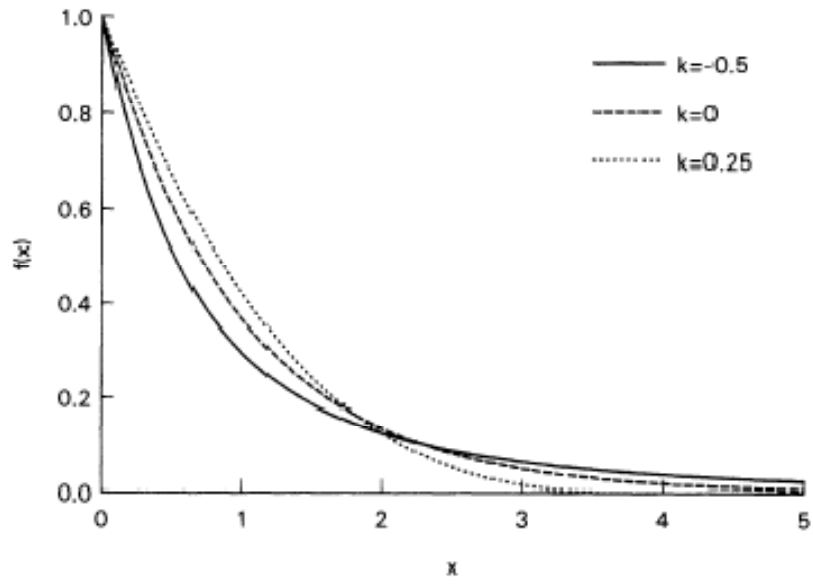
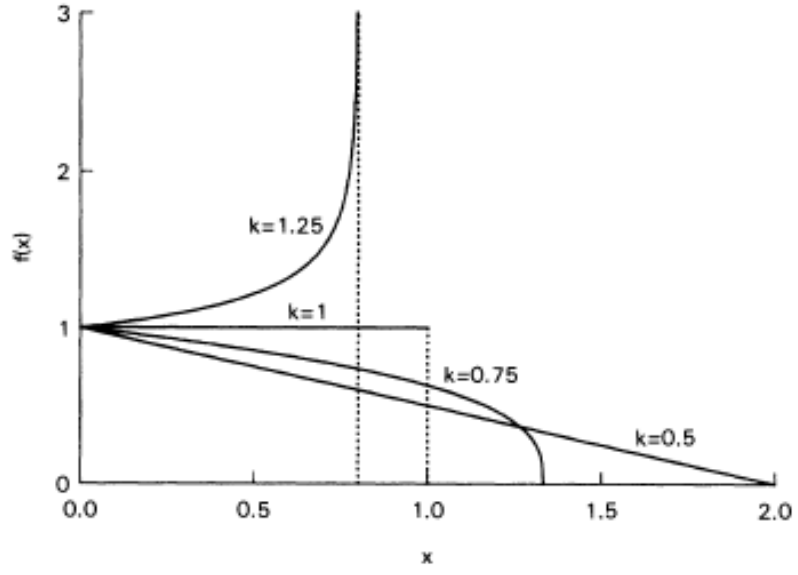
GPD'nın olasılık yoğunluk fonksiyonu eşitlik (3.8)'deki gibidir. Eşitlik (3.7) ile verilen dağılım fonksiyonunda biçim parametresi $-\xi = k$, ölçek parametresi ise $\sigma = \alpha$ şeklindedir (Mc. Neil, 1996).

$$g(x) = \begin{cases} \alpha^{-1}(1 - kx/\alpha)^{(1/k)-1} & \text{if } k \neq 0 \\ \alpha^{-1}\exp(-x/\alpha) & \text{if } k = 0 \end{cases} \quad (3.8)$$

Burada $\sigma = \alpha > 0$, $-\xi = k < 0$ iken $x > 0$ ve $-\xi = k > 0$ iken $0 \leq x \leq -\frac{\sigma}{\xi} = \alpha/k$ (Hosking and Wallis, 1987).

GPD, belli durumlarda diğer bazı dağılımları içermektedir. $\xi > 0$ iken, parametresi $\alpha = 1/\xi$ olan Pareto dağılımı elde edilmektedir. $\xi < 0$ iken 2. tip Pareto (type II) ve $\xi = 0$ iken üstel (exponential) olarak dağılmaktadır.

Konum parametresini (μ) ekleyerek GPD genişletilebilmektedir. Başka bir deyişle $G_{\xi,\mu,\sigma}(x)$, $G_{\xi,\sigma}(x - \mu)$ olarak tanımlanmaktadır.

Şekil 3.1. Farklı Biçim Parametreleri İçin GPD

Şekil (3.1)'de farklı biçim parametre değerleri için GPD'nın şekilleri verilmektedir (Hosking and Wallis, 1987).

GPD'nın basit ama önemli özellikleri aşağıdaki gibidir.

- Hata oranı $r(x) = \frac{f(x)}{1-F(x)} = 1/(\alpha - kx)$ x'e göre monotondur. Hata oranı, $k < 0$ iken monoton azalan, $k > 0$ iken monoton artan ve $k = 0$ iken sabittir.
- Eğer rasgele değişken X , GPD'ndan geliyorsa $(X - t|X \geq t)$ 'de aynı k değeriyle Genelleştirilmiş Pareto dağılmaktadır (Hosking and Wallis, 1987)

3.4.1. Genelleştirilmiş Pareto Dağılımında Parametre ve Sıklık Derecesi (Quantile) Tahmini

GPD'nda sıklık derecesi aşağıdaki Eşitlik (3.9) ile hesaplanmaktadır.

$$\hat{q}_\xi = u + \frac{\hat{\beta}}{\hat{\xi}} \left\{ \left(\frac{n}{N_u} (1 - \varepsilon) \right)^{-\hat{\xi}} - 1 \right\} \quad (3.9)$$

ε derecesini hesaplayan bu eşitlikte n , örneklem büyüklüğünü, N_u ise eşik düzeyini geçen hasar sayısını göstermektedir (Cebrian et al., 2003).

GPD parametre tahmininde kullanılan üç önemli yöntem bulunmaktadır. Bunlar Maksimum ya da En Çok Olabilirlik Yöntemi (Method of Maximum Likelihood), Momentler Yöntemi (Method of Moments (MM)) ve Olasılıklı Ağırlıklandırılmış Momentler Yöntemidir (Method of Probability-Weighted Moments (PWM)).

En çok olabilirlik yönteminde asimtotik olarak en önemli nokta, biçim parametresi $k < 0.5$ iken düzenlilik koşullarının sağlanmasıdır. Ancak en çok olabilirlik yöntemi en etkili yöntem olmasına rağmen, küçük örneklerde etkisini gösterememektedir. Hosking (1985)'in savunduğu gibi bu yöneme en ciddi rakip, PWM'dir (Davison and Smith, 1990). Ayrıca $k < 0$ durumunda, tahmin edilen uç sıklık dereceleri yanlışlığının az olması arzu edildiğinde ve tahmin edicilerin asimtotik olarak standard hatalarının düşük olması istendiğinde PWM kullanılabilir. $k < -0.2$ durumu hariç diğer koşullarda momentler yöntemi de güvenilir bir yöntemdir (Hosking and Wallis, 1987).

3.4.1.1. En Çok Olabilirlik Yöntemi

$x = \{x_1, \dots, x_n\}$ için Log-olabilirlik (log-likelihood) fonksiyonu Eşitlik (3.10)'deki gibidir.

$$\log L(x; \alpha, k) = -n \log \alpha - (1 - k) \sum_{i=1}^n y_i,$$

$$y_i = -k^{-1} \log \left(1 - \frac{kx_i}{\alpha} \right) \quad (3.10)$$

Log-likelihood fonksiyonu, keyfi olarak $k > 1$ ve α/k , $\max(x_i)$ 'a yakın alınarak genişletilebilmektedir. Böylelikle en çok olabilirlik tahmin edicileri $\log L$ 'in lokal maksimumunu sağlayan $\hat{\alpha}$ ve \hat{k} değerleri olarak alınmaktadır. $\log L$ 'in lokal maksimumunu bulmak için "Newton-Raphson İterasyonu" başta olmak üzere birçok yöneme ihtiyaç duyulmaktadır (Hosking, 1985).

$k < 1/2$ için, Smith (1989) bilgi matrisini (information matrix) kullanarak en çok olabilirlik tahmin edicilerin asimtotik varyansını Eşitlik (3.11)'deki gibi vermiştir.

$$n \cdot \text{var} \begin{bmatrix} \hat{\alpha} \\ \hat{k} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 2\alpha^2(1-k) & \alpha(1-k) \\ \alpha(1-k) & (1-k)^2 \end{bmatrix} \quad (3.11)$$

$k < 1/2$ durumunda, tahmin ediciler, tutarlı, asimtotik olarak normal ve etkindir (Hosking and Wallis, 1987).

3.4.1.2. Momentler Yöntemi

GPD' nin momentleri, $1 + rk > 0$ koşulunda $E\left(1 - \frac{kX}{\alpha}\right) = 1/(1 + rk)$ olarak hesaplanmaktadır. Dağılımın moment tahmin edicileri ise aşağıdaki eşitliklerden hesaplanabilmektedir.

\bar{x} örneklem ortalaması, s^2 örneklem varyansı ise:

$$\hat{\alpha} = \frac{1}{2} \bar{x} \left(\frac{\bar{x}^2}{s^2} + 1 \right) \quad \hat{k} = \frac{1}{2} \left(\frac{\bar{x}^2}{s^2} - 1 \right) \quad (3.12)$$

$k > -1/4$ iken moment tahmin edicileri eşitlik (3.13)'de belirtilen varyanslarla asimtotik olarak normal dağılmaktadırlar.

$$n \cdot \text{var} \begin{bmatrix} \hat{\alpha} \\ \hat{k} \end{bmatrix} = \frac{(1-k)^2}{(1+2k)(1+3k)(1+4k)}$$

$$\mathbf{x} \begin{bmatrix} 2\alpha^2(1+6k+12k^2) & \alpha(1+2k)(1+4k+12k^2) \\ \alpha(1+2k)(1+4k+12k^2) & (1+2k)^2(1+k+6k^2) \end{bmatrix} \quad (3.13)$$

$k \leq -1/4$ iken s^2 sonsuzdur ve moment tahmin edicilerin varyansları n^{-1} asimtotik sıralı değildir. $k = 0$ koşulunda ise (3.11) ve (3.13) özdeştir; bunun sonucunda moment tahmin edicileri %100 verimlidir (Hosking and Wallis, 1987).

3.4.1.3. Olasılıklı Ağırlıklandırılmış Momentler Yöntemi

F dağılım fonksiyonuna sahip, sürekli rastgele değişken X 'in olasılıklı ağırlıklandırılmış momentleri p, r, s reel değerleri için aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

$$M_{p,r,s} = E[X^p \{F(X)\}^r \{(1 - F(X))\}^s] \quad (3.14)$$

Hosking (1985), PMW kullanılarak GUD (Genelleştirilmiş Uç Değer) için etkin tahmin ediciler ve sıklık dereceleri bulunabileceğini göstermiştir. Hosking ve Wallis (1987) ise PMW teorisine genel bir yorum getirmiştir. Buna göre GPD'nın momentleri için $k > -1$ şartıyla (3.15) eşitliği uygun bulunmaktadır.

$$\alpha_s = M_{1,0,s} = E[X\{1 - F(X)\}^s] = \frac{\alpha}{(s+1)(s+1+k)} \quad (3.15)$$

$$\alpha = \frac{2\alpha_0\alpha_1}{\alpha_0 - 2\alpha_1}, \quad k = \frac{\alpha_0}{\alpha_0 - 2\alpha_1} - 2 \quad (3.16)$$

PMW tahmin edicileri $\hat{\alpha}$ ve \hat{k} , gözlenen n büyüklüğündeki örnekleme dayanarak bulunan tahmin ediciler (α_0 ve α_1) yardımıyla bulunmaktadır. Bu tahmin ediciler ise (3.17) eşitliği ile hesaplanmaktadır.

$$\alpha_r = n^{-1} \sum_{j=1}^n \frac{(n-j)(n-j-1)\dots(n-j-r+1)}{(n-1)(n-2)\dots(n-r)} x_{j:n} \quad (3.17)$$

$x_{1:n} \leq \dots \leq x_{n:n}$ sıralı örneklem değerlerini göstermektedir.

Landwehr, Matalas ve Wallis'e göre tahmin edici α_r yansızdır. Hangi değişken kullanılırsa kullanılsın, α , k ve α_r 'ın tahmin edicileri asimtotik olarak aynıdır. PWM tahmin edicileri $\hat{\alpha}$ ve \hat{k} asimtotik olarak Eşitlik (3.18)'de belirtilen varyanslarla normal dağılmaktadır.

$$n \cdot \text{var} \begin{bmatrix} \hat{\alpha} \\ \hat{k} \end{bmatrix} = \frac{1}{(1+2k)(3+2k)} \times \begin{bmatrix} \alpha^2(7+18k+11k^2+2k^3) & \alpha(2+k)(2+6k+7k^2+2k^3) \\ \alpha(2+k)(2+6k+7k^2+2k^3) & (1+k)^2(2+k)^2(1+k+2k^2) \end{bmatrix} \quad (3.18)$$

(Hosking and Wallis, 1987).

4. İSTATİSTİKSEL MODELLEME ve RİSK PRİMİNİN BELİRLENMESİ

4.1. Kalın Kuyrukluluğun Tespiti (Detection of Heavy Tailedness)

Uç değer modelleri, eldeki X_i rasgele değişkenlerinin kalın kuyruklu olmasını esas almaktadır. Genelde sigorta verileri kalın kuyruklu olmalarına rağmen, verinin bu özelliğe sahip olup olmadığı araştırılmaktadır. İki basit ve güçlü grafiksel araç verinin kalın kuyruğa sahip olup olmadığının araştırılmasında öne çıkmaktadır (Cebrian et al., 2003).

4.1.1 Deneysel Ortalama Fazlalık Fonksiyonu Grafiği (Plot of the Empirical Mean Excess Function)

Değişken ortalamasının sonlu olduğu varsayılarak ($E(X) < +\infty$), X 'e bağlı ortalama fazlalık fonksiyonu $e(u) = E[X - u | X > u] = \int_0^{+\infty} (1 - F_u(x)) d_x$ olarak tanımlanmaktadır. Tanım, meydana gelen hasarın, belli u düzeyini aşan beklenen fazlalığı olarak da yorumlanmaktadır (Cebrian et al., 2003).

$$e_n(u) = \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - u)}{\sum_{i=1}^n 1_{\{X_i > u\}}} \quad (4.1)$$

$e_n(u)$, ortalama fazlalık fonksiyonunun ($e(u) = E(X - u | X > u)$) deneysel tahmin edicisidir (McNeil, 1996).

Deneysel ortalama fazlalık fonksiyon grafiği aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır.

$$\{(u, e_n(u)), X_{1:n} < u < X_{n:n}\}$$

$X_{k:n}$, k. sıralı istatistiği göstermektedir.

Ortalama fazlalık grafiğinin yorumu, Beirlant, Teugels & Vynckier Embrecht ve Hogg & Klugman tarafından açıklanmıştır (Mc. Neil, 1996). Buna göre grafikteki noktaların, artan bir eğilim göstermesi verinin kalın kuyruklu olduğuna işaret etmektedir. Üstel dağılan bir verinin grafiği, yaklaşık olarak yatay bir çizgi şeklinde olmaktadır, kısa kuyruklu verilerin grafiği ise azalan bir eğilim göstermektedir.

Mc. Neil (1996)' e göre, eğer deneysel grafik belli bir (u) değerinin üstünde, pozitif eğimle oldukça düz bir çizgi olarak görülüyorsa, veri, pozitif shape parametresiyle (u)' nun üzerindeki kuyruk kısmında Genelleştirilmiş Pareto Dağılımına uymaktadır.

4.1.2. Üstel Q-Q Grafiği

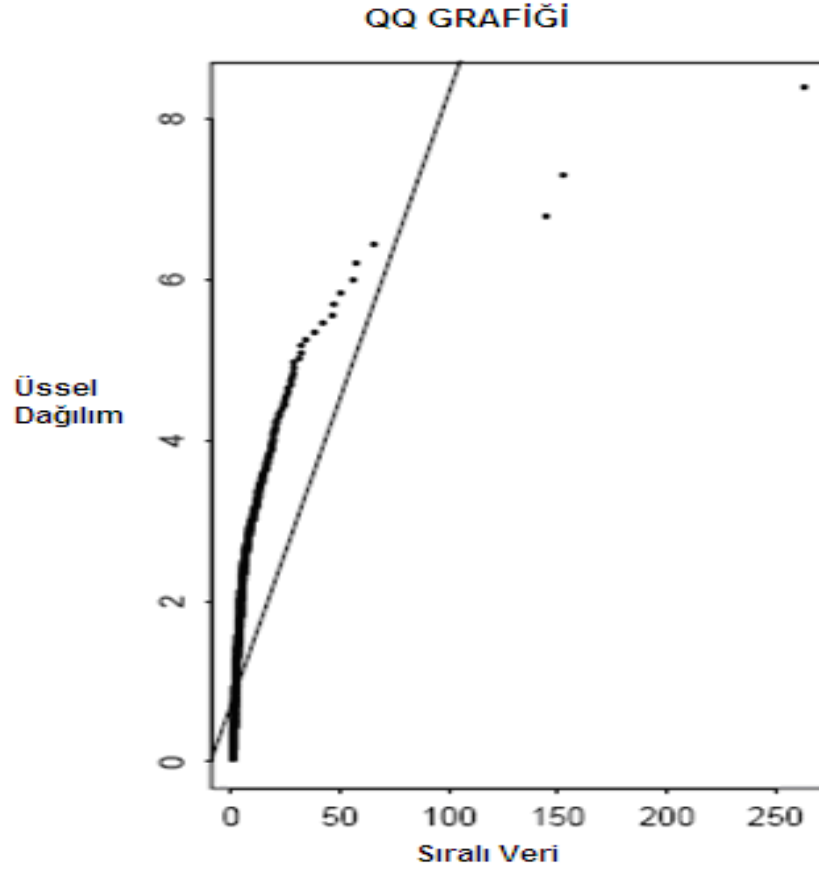
Üstel dağılımına karşılık çizilen QQ grafiği, verinin kalın kuyruklu olup olmadığına karar vermek için çok kullanışlı bir yol göstericidir. Grafik, görsel olarak verinin üstel dağılım gibi orta düzey kuyruğa sahip bir dağılımdan gelip gelmediğini sorgulamaktadır. $X_{k:n}$, k. sıralı istatistiği, $G_{0,1}^{-1}\left(\frac{n-k+1}{n+1}\right)$ ise ters üstel (inverse exponential) dağılım fonksiyonunu göstermektedir. Buna göre grafik:

$$\left\{ \left(X_{k:n}, G_{0,1}^{-1}\left(\frac{n-k+1}{n+1}\right) \right), k = 1, \dots, n \right\} \text{ noktaları kullanılarak çizilmektedir.}$$

Verinin bileşenleri birbirinden bağımsız ve aynı üstel dağılımdan geliyorsa, grafikteki noktalar düz bir çizgi şeklinde olmaktadır. İçbükey (konkav) bir görünüm verinin kalın kuyruklu olduğuna işaret ederken dışbükey görünüm ise verinin üstel dağılıma göre daha kısa kuyruklu olduğunu göstermektedir. (McNeil, 1996)

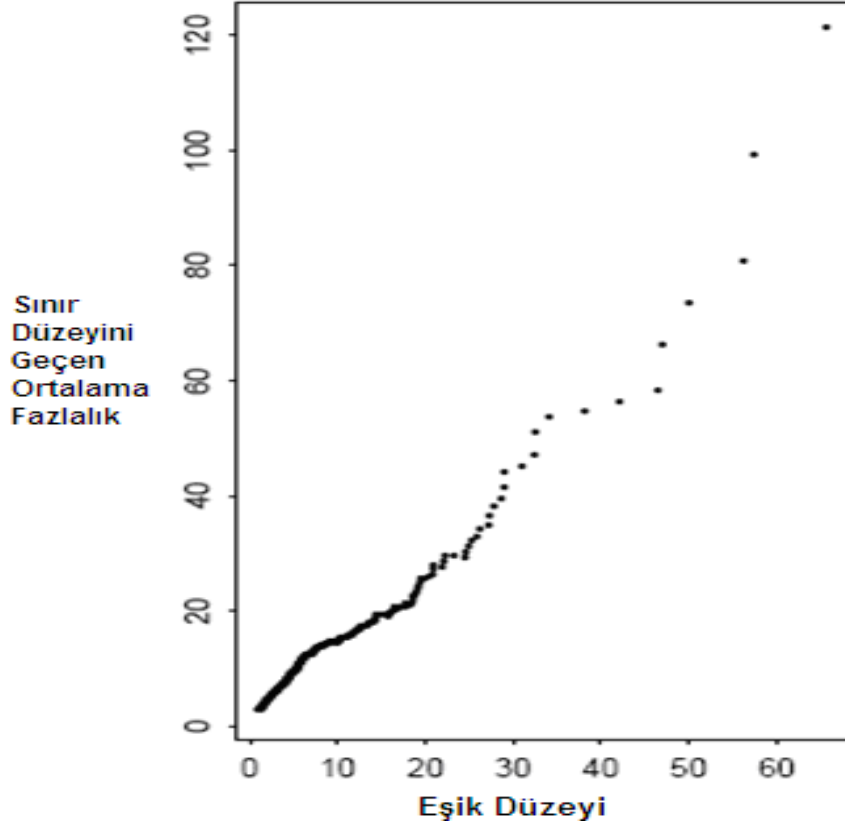
Şekil (4.1) ve Şekil (4.2) 'de sırasıyla 1980-1990 yılları arasında Danimarka'da meydana gelen yangın hasarları verisinin (1 Milyon Kron üzeri), Üstel QQ grafiği ve Örneklem Ortalama Fazlalık Grafiği gösterilmektedir (McNeil, 1996).

QQ grafiğindeki konkav yapı ve ortalama fazlalık grafiğindeki pozitif eğimle artan noktalar verinin kalın kuyruklu olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.1. 1980-1990 yılları arasında Danimarka'da meydana gelen yangın hasarları verisinin (1 Milyon Kron üzeri) Üstel QQ grafiği.

Örneklem Ortalama Fazlalık Grafiği

Şekil 4.2. 1980-1990 yılları arasında Danimarka'da meydana gelen yangın hasarları verisinin (1 Milyon Kron üzeri) Örneklem Ortalama Fazlalık Grafiği.

4.2. Eşik Düzeyinin (Threshold) Belirlenmesi

Verinin kalın kuyruklu olduğunun teyit edilmesi, yeterli düzeyde bir (u) eşik düzeyinin seçilmesi ve bu düzeyin üzerinde yeterli veri bulunması durumunda, yüksek hasarların modellenmesinde GPD kullanılmaktadır. Pratikte GPD'nin kullanılması için yeterli düzeyde bir eşik değeri bulunması, en büyük problemi oluşturmaktadır. En uygun eşik düzeyinin bulunmasında iki önemli faktör gözönünde bulundurulmalıdır (Cebrian et al., 2003).

- Çok yüksek bir eşik değeri, analiz edilecek veri sayısının az olmasına ve bunun sonucunda doğru olmayan sıklık derecesi tahminlerine yol açmaktadır.

- Çok düşük bir eşik değeri, genelleştirilmiş Pareto özelliğinin makul gözlemlere uygun olmamasına ve taraflı sıklık derecesi tahminlerine yol açmaktadır.

GPD'nın verinin kuyruk kısmına anlamlı bir şekilde uyması için, en uygun eşik düzeyinin belirlenmesinde kullanılan üç grafiksel yöntem bulunmaktadır.

4.2.1. Deneysel Ortalama Fazlalık Fonksiyonu Grafiği

Eğer X , $G_{\xi, \beta}$ dağılım fonksiyonu ile Genelleştirilmiş Pareto Dağılımına sahip ise, deneysel ortalama fazlalık fonksiyonu ($e(u)$), (u) eşik düzeyine göre doğrusal bir fonksiyondur.

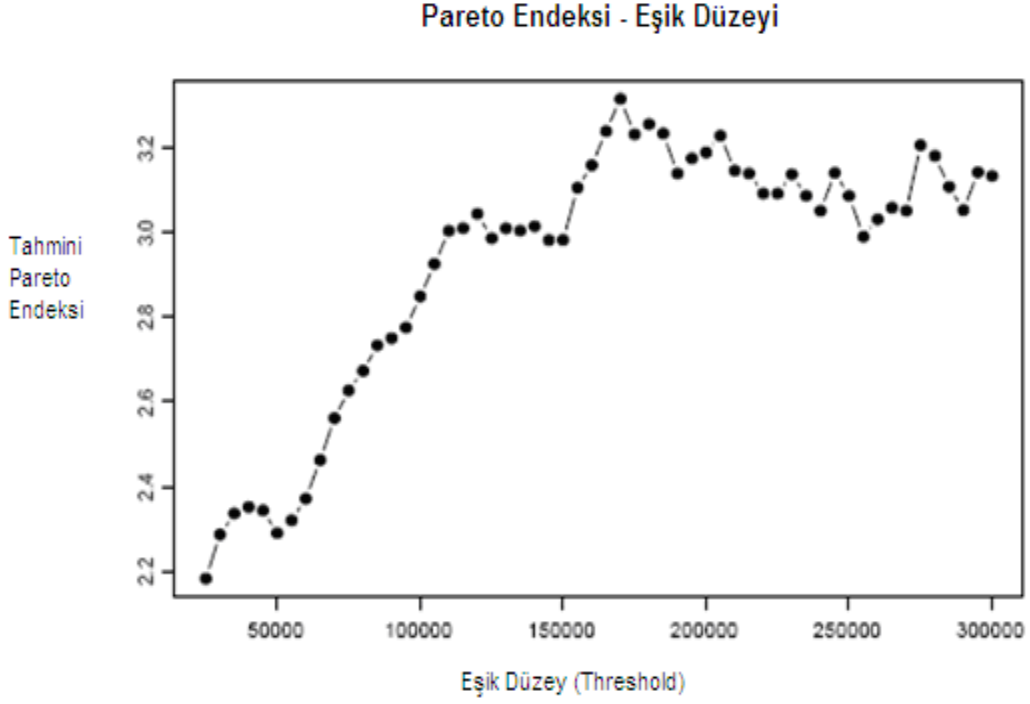
$$e(u) = \frac{\beta}{1-\xi} + \frac{\xi}{1-\xi}u, \quad \beta + u\xi > 0 \quad (4.2)$$

Bu yöntemdeki fikir, fazlalık fonksiyonunun deneysel tahmin edicisi \hat{e}_n bazlı olarak, $[u, +\infty)$ alanında ve $t > u$ için, $\hat{e}_n(x)$ 'nin yaklaşık olarak lineer olduğu bölgeye karar vermektir.

4.2.2. GPD Endeks Grafiği ve Hill Grafiği

GPD'nın kararlılık özelliğinin verdiği yetkiyle, eğer X , $G_{\xi, \beta}$ ile GPD'ndan geliyor ise $[X - u | X > u]$, herhangi bir $u > 0$ için $G_{\xi, \beta + \xi u}$ ile GPD'ndan gelmektedir (Cebrian et al., 2003).

Sonuç olarak, yükselen eşik düzeylerine karşılık maksimum olabilirlik tahmin edicisi $\hat{\xi}$ ile çizilen grafikte, belli bir noktadan sonra $\hat{\xi}$ değerleri sabitleşmektedir. GPD yaklaşımının uygulanabileceği ve $\hat{\xi}$ 'in sabitleşmeye başladığı nokta uygun eşik düzeyi olarak yorumlanmaktadır.

Şekil 4.3. GPD Endeks Grafiği

Şekil (4.3)'te 1991-1992 dönemi Aktüerler Birliği(SOA) Grup Sağlık Sigortası Veritabanında 25.000 \$'ı geçen hasarlara göre çizilen GPD Endex Grafiği görülmektedir. Grafikte noktaların sabitleşmeye başladığı nokta 150000 ile 200000 arasındadır. Model için seçilecek eşik düzeyi bu aralıktaki bir nokta olacaktır (Cebrian et al., 2003).

Biçim parametre tahmin edicisi kullanılarak eşik düzeyinin belirlendiği bir başka yöntem de Hill Grafiğidir. Hill'e göre biçim parametresi Eşitlik (4.3)'de gösterildiği gibidir.

$$\hat{\xi} = \frac{1}{k-1} \sum_{i=1}^{k-1} \ln X_{i,n} - \ln X_{k,n} \quad k \geq 2 \quad (4.3)$$

Hill grafiği “x” ekseninde sıralı istatistiklere karşı “y” ekseninde biçim parametresi olarak çizilmektedir. Uygun eşik düzeyi grafikte biçim parametresinin sabitleşmeye başladığı nokta olarak seçilmektedir.

4.2.3. Gertensgarbe Grafiği

Gertensgarbe prosedürü, uygun eşik düzeyini tahmin etmek için son derece güçlü bir yöntemdir. Ancak yukarıda anlatılan diğer iki yönteme göre çok daha fazla istatistiksel bir altyapı gerektirmektedir.

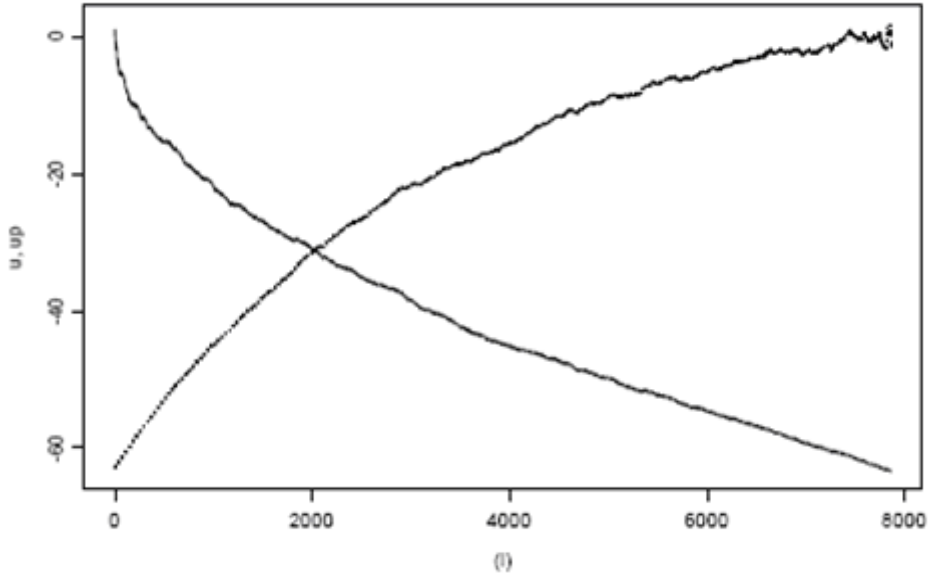
Gertensgarbe ve Werner (1989) tarafından, uygun bir eşik düzeyi seçmek için öne sürülen test, uç değer bölgesinin başlangıç noktasının karar verilmesine dayanmaktadır. Daha kesin olarak, verilen fark serilerinde $\Delta_i = x_{[i]} - x_{[i-1]}$ ($i = 2, 3, \dots, n$) ve $x_{[1]} \leq x_{[2]} \leq \dots \leq x_{[n]}$ iken uçdeğer bölgesinin başlangıç bölgesi, serilerin $\{\Delta_i, i = 2, 3, \dots, n\}$ değişim noktası olarak bulunacaktır. Burdaki en önemli fikir, gözlenen uçdeğerler arasındaki farklar ile normal değerler arasındaki farkların aynı davranışı göstermeyeceğidir. Bu değişim davranışı, fark serilerinin değişim davranışı olarak belirlemektedir.

Serilerdeki değişim noktasını tanımlamak için Mann-Kendall testinin sırasal bir uyarlamasına başvurulmaktadır. Bu testte normalize edilmiş seriler (U_i) Eşitlik (4.4)'deki gibi tanımlanmıştır.

$$U_i = \frac{U_i^* - \frac{i(i-1)}{4}}{\sqrt{\frac{i(i-1)(i+5)}{72}}} \quad (4.4)$$

$U_i^* = \sum_{k=1}^i n_k$ ve n_k , $(\Delta_1, \dots, \Delta_k)$ değerleri içinde Δ_k 'den küçük olan değerlerin sayısıdır. U_p ile ifade edilen bir başka seri de aynı usul ile sondan başa olacak şekilde $(\Delta_n, \dots, \Delta_1)$ serilerine uygulanır. U_i ve U_p arasındaki kesişim noktası anlamlı olabilecek değişim noktasını göstermektedir (Cebrian et al., 2003).

Gertensgarbe Grafiği

Şekil 4.4. Gertensgarbe Grafiği

Şekil (4.4)'de 1991-1992 dönemi Aktüerler Birliği (SOA) Grup Sağlık Sigortası Veritabanında bulunan, 25.000 \$'ı geçen hasarlara göre çizilen Gertengarbe grafiği görölmektedir. İki serinin keşiştiği nokta $i=2019$, veride 199,620 \$'a denk gelmektedir. Bu nokta en uygun eşik düzeyi olarak yorumlanmaktadır. Bir önceki şekil de (GPD Endex Grafiği) bu sonucu doğrulamaktadır (Cebrian et al., 2003).

Yukarıda bahsi geçen tekniklerin, aynı anda kullanılması, daha güvenilir sonuçlar için şiddetle önerilmektedir.

4.3. Kuyruk Kısımının Modellenmesi

Yeterli büyüklükteki eşik düzeyini aşan hasarların koşullu dağılımının GPD ile dağıldığı biliniyorsa, eşik düzeyinin üzerindeki orijinal verinin kuyruk kısmı da GPD ile modellenebilmektedir (Mc. Neil, 1996).

$x \geq u$ için,

$$F(x) = P\{X \leq x\} = (1 - P\{X \leq u\})F_u(x - u) + P\{X \leq u\} \quad (4.5)$$

ise $F(x)$ 'in tahmin edicisi Eşitlik (4.6)'deki gibidir.

$$\hat{F}_x(x) = (1 - F_n(u))G_{\xi, u, \sigma}(x) + F_n(u) \quad (4.6)$$

$\hat{F}_x(x)$, aynı ξ biçim parametresiyle $\tilde{\sigma} = \sigma(1 - F_n(u))^\xi$ ölçek ve $\tilde{\mu} = u = \tilde{\sigma}((1 - F_n(u))^{-\xi} - 1)/\xi$ konum parametre tahmin edicileriyle GPD ile dağılmaktadır (McNeil, 1996).

4.4. Risk Priminin Belirlenmesi

McNeil'e göre belli bir katman (layer) için risk priminin belirlenmesi Eşitlik (4.7)'deki gibidir.

$$P = \int_r^R (x - r)f_x(x)d_x + (R - r)(1 - F_x(R)) \quad (4.7)$$

Eşitlik (4.7)'de $f_x(x) = dF_x(x)/d_x$, X 'in olasılık yoğunluk fonksiyonunu, r katmanın alt sınırını, R ise katmanın üst sınırını belirtmektedir. Yeterli düzeydeki eşik düzeyi ($u < r$) seçilerek ve bu eşik düzeyini geçen hasarlar için GPD modeli uygulanarak, $x > u$ için $F_x(x)$, Eşitlik (4.8)'deki gibi kuyruk tahmini prosedürü ile tahmin edilebilmektedir.

$$\hat{F}_x(x) = (1 - F_n(u))G_{\hat{\xi}, u, \hat{\sigma}}(x) + F_n(u) \quad (4.8)$$

Eşitlik (4.8)'de $\hat{\xi}$ ve $\hat{\sigma}$, en çok olabirlik tahmin edicileri, $F_n(u)$ ise $P\{X \leq u\}$ için deneysel tahmin edicidir. Eşitlik (4.8)'de belirtilen yoğunluk fonksiyonunun türevi alınarak Eşitlik (4.7)'de kullanılan olasılık yoğunluk fonksiyonu elde edilmektedir.

(Cebrian et al., 2003) ise risk primini hesaplarken belli bir eşiği geçen hasar sayısı için Poisson Dağılımını uygun görmektedir. Belli bir süre diliminde, w gibi yüksek bir değeri ($w > u$) geçen hasarlar için toplam yükümlülük S_w , Eşitlik (4.9)'teki gibidir.

$$S_w = \sum_{j: X_j > w} (X_j - w) \quad (4.9)$$

($w > u$) olduğundan ötürü, eşik düzeyini geçen hasar sayısı N_w yaklaşık olarak Poisson dağılımına uymakta, belirtilen yüksek hasarlar $[X - w | X > w]$, ξ ve $\beta = \sigma$ parametreleriyle GPD ile modellenabilmektedir. Buna göre S_w 'nin beklenen değeri Eşitlik (4.10)'deki gibidir.

$$\begin{aligned} E[S_w] &= E[N_w] E[X - w | X > w] \\ E[S_w] &= E[N_w] \left[\beta + (w - u) \frac{\xi}{1 - \xi} \right] \end{aligned} \quad (4.10)$$

Eşitlik (4.10)'deki $E[N_w]$, Eşitlik (4.11)'deki gibi hesaplanmaktadır.

$$E[N_w] = E[N_u] \left[1 + \xi \left(w - \frac{u}{\beta} \right) \right]^{-1/\xi} \quad (4.11)$$

(Leadbetter et al., 1983)

Eşitlik (4.11)'teki $E[N_u]$ deneysel olarak hesaplanabilmektedir. Eşitlik (4.11)'i Eşitlik (4.10)'e uygulayarak risk primi hesaplanmaktadır.

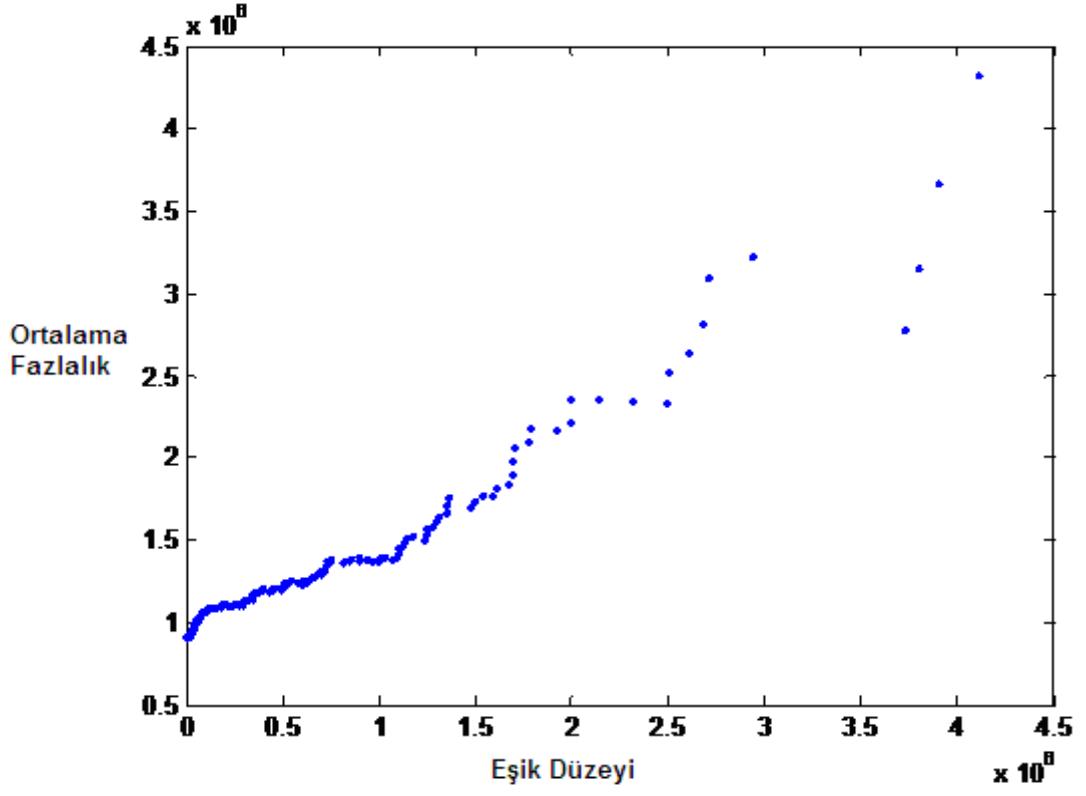
5. UYGULAMA

5.1. Uygulama I

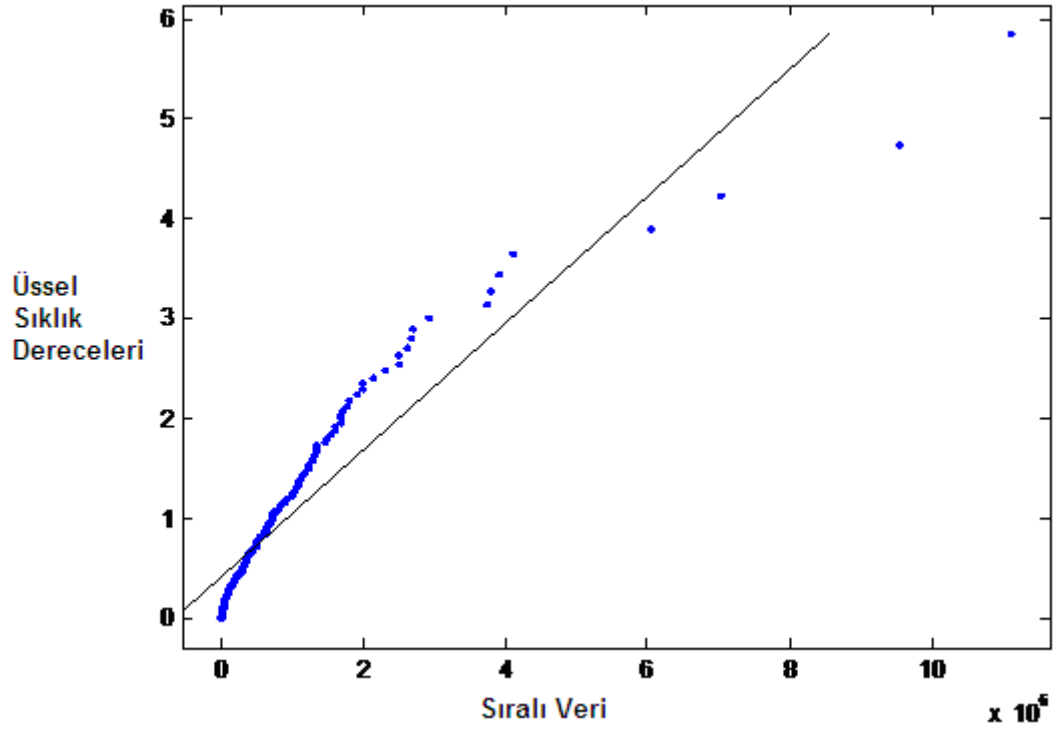
Çalışmanın bu bölümünde, ulusal bir sigorta şirketinden (gizlilik ilkesine göre firma adı verilmemiştir) alınan 1990 yılına ait yangın hasar verisinin kuyruk kısmı GPD ile modellenmiş ve hasar fazlası anlaşmalarında kullanılan yüksek hasar katmanları için risk primi belirlenmiştir. İstatistiksel analizlerde Stephenson and Gilleland (2006)' da belirtilen programlardan MATLAB kullanılmıştır.

1990 yılına ait yangın veri seti 172 hasardan oluşmaktadır. Verideki hasarların en düşük değeri 6345 YTL iken en yüksek hasar değeri 11099500 YTL olarak gözlenmiştir. Verinin ortalama hasar değeri 903463, standart sapması ise 1457000 olarak saptanmıştır. Veri setinin analizinde işlemsel kolaylık olması amacıyla Mc Neil'de olduğu gibi herbir veri 1/1000000 ile çarpılmıştır.

Genelde sigorta hasar verilerinin kalın kuyruklu olduğu bilinmesine rağmen yangın verisinin analizinde ilk olarak kalın kuyruklu test edilmiştir. Şekil (5.1)'deki Ortalama Hasar Fazlalık Grafiğindeki artan eğilim ve Şekil (5.2)'deki Üstel QQ Grafiğindeki konkav yapı, yangın verisinin kalın kuyruklu olduğuna işaret etmektedir (Gençay vd., 2002).

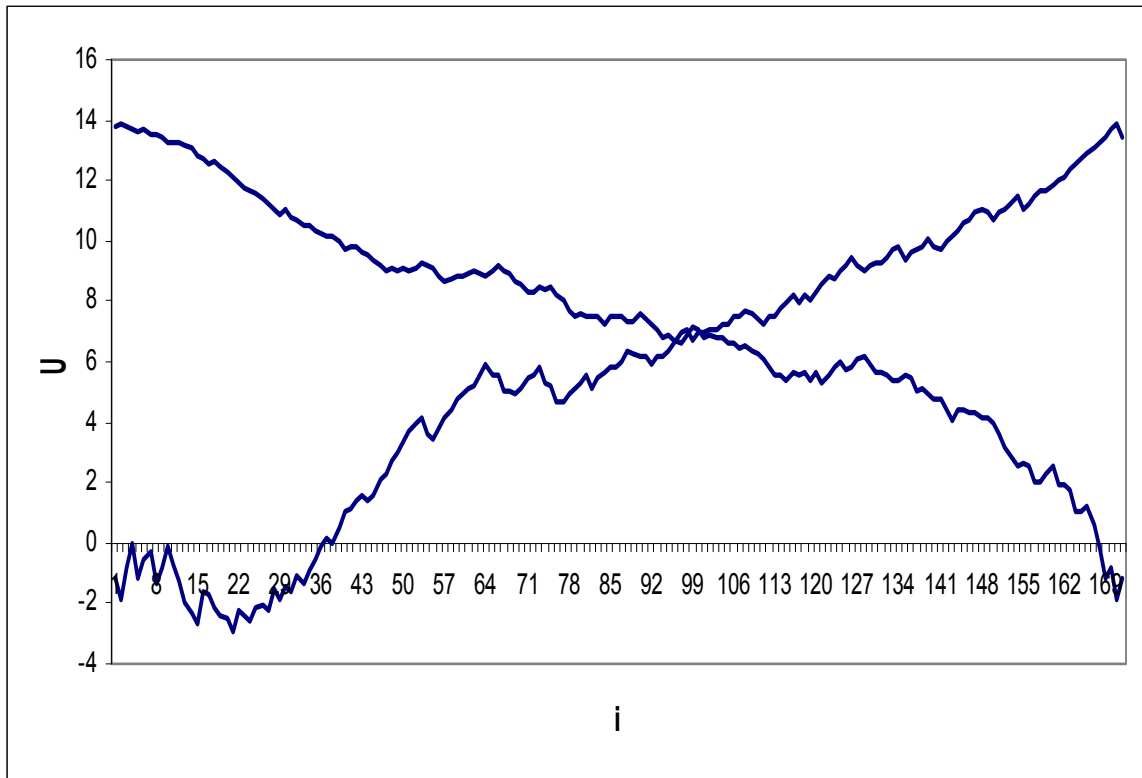

Şekil 5.1. Yangın Verisi Ortalama Hasar Fazlalık Grafiği

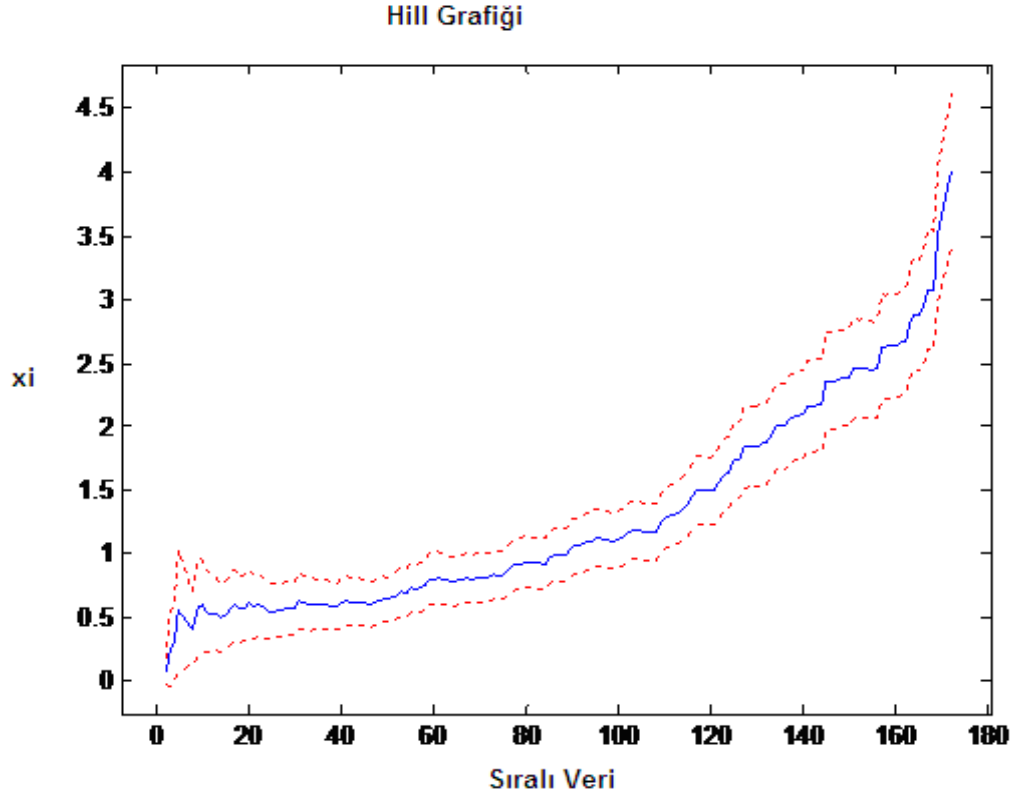

Şekil 5.2. Yangın Verisi Üstel QQ Grafiği

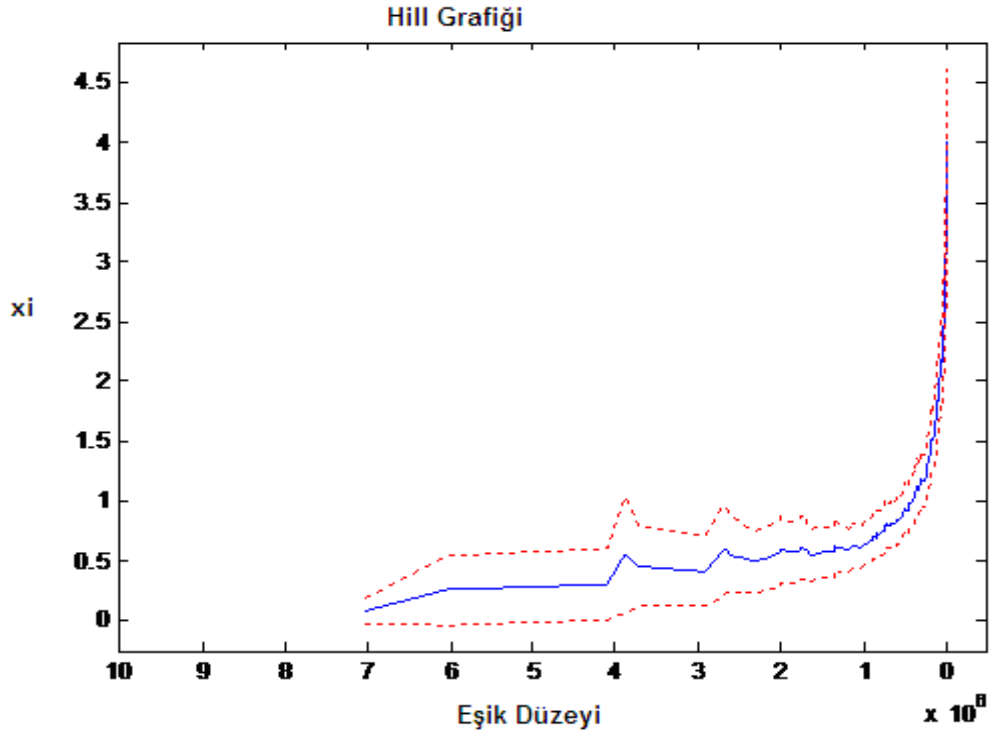
Verinin kalın kuyrukluluğu tespit edildikten sonra GPD'nı uygulamak için en uygun eşik düzeyinin belirlenmesi analizin en önemli kısmını oluşturmaktadır. Eşik düzeyini belirlemede Gertensgarbe Grafiği, en etkili ve istatistiksel olarak en sağlam altyapıya sahip olan yöntemdir (Cebrian et al., 2003). Şekil (5.3)'de yangın verisi için çizilen Gertensgarbe Grafiği görülmektedir. Bu grafiğe göre iki eğrinin kesiştiği nokta 102. değere denk gelmektedir. 102. sıradaki değer ise eşik düzeyi olarak ham veride (0.65×10^6) olarak gözlenmiştir. Şekil (5.4)'deki Hill Grafiği Gertensgarbe Grafiğinden çıkan sonucu tam olarak doğrulamamaktadır. Ancak şekil (5.5)'deki eşik düzeyine göre çizilen Hill grafiğinde daha kararlı bir yapı söz konusudur. Gençay (2002)'a göre Hill Grafiği yardımıyla eşik düzeyi, grafikte biçim parametresinin (Pareto Endeksi) yaklaşık olarak sabitleşmeye başladığı nokta olarak belirlenmektedir.

Şekil 5.3. Yangın Verisi İçin Gertensgarbe Grafiği

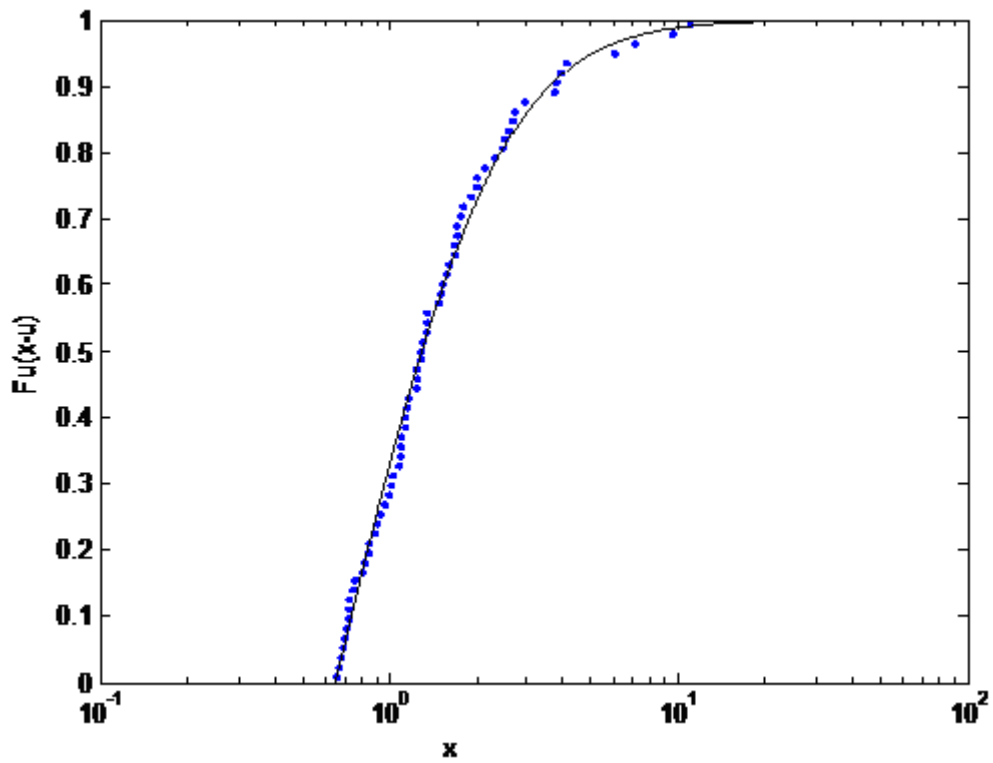

Şekil 5.4. Yangın Verisi, Sıralı İstatistiğe Göre Hill Grafiği

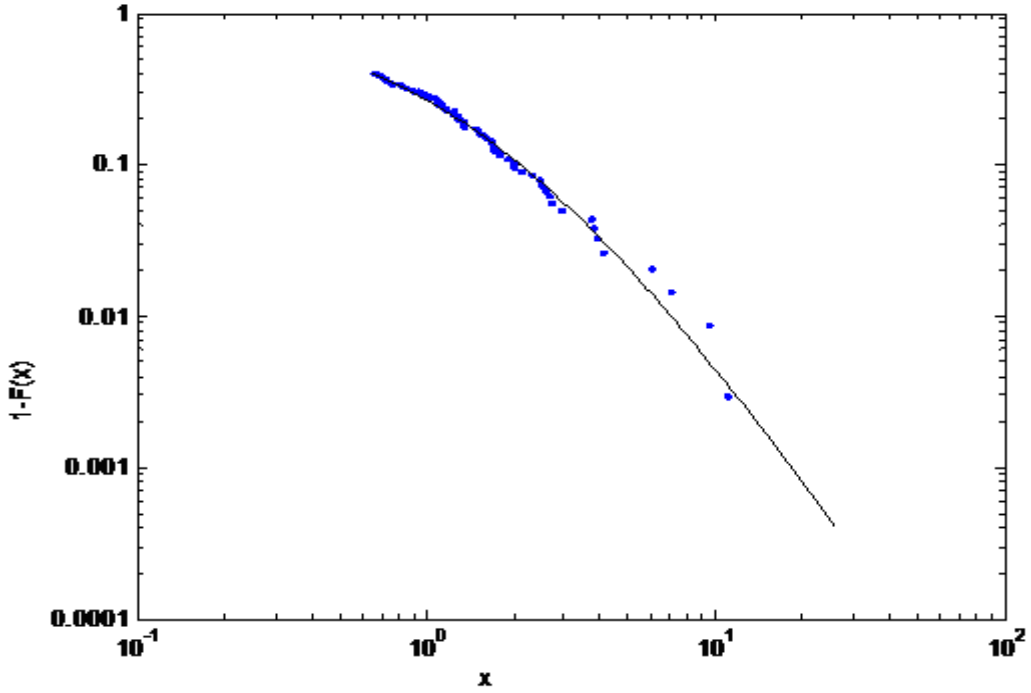

Şekil 5.5. Yangın Verisi, Eşik Düzeyine Göre Hill Grafiği

Gertensgarbe Grafiğinin sonucuna göre eşik düzeyi 0.65 olarak belirlenmiştir. Teoriye göre uygun eşik düzeyinin üzerindeki veri GPD ile modellenenbilmektedir. Şekil (5.6)'de görüldüğü üzere, yangın verisi için 0.65 eşik düzeyinin üzerindeki hasarlar GPD ile modellenmiştir. Şekil (5.7)'de ise 0.65 eşik düzeyinin üzerindeki hasarların kuyruk kısmının modellenmesi verilmiştir. Bu şekilde de GPD'nın verinin kuyruk kısmına uygun olduğı görülmektedir.

Şekil 5.6. Yangın Verisi için Eşik Düzeyini Geçen Hasarların GPD ile Modellenmesi

Şekil 5.7. Yangın Verisi için Eşik Düzeyini Geçen Hasarların Kuyruk Kısmının Modellenmesi

Eşik düzeyi 0.65 iken bu değeri geçen hasarlar $\hat{\xi} = 0.3649$, $\hat{\beta} = 0.8154$ en çok olasılık parametreleriyle GPD ile modellenmiştir. Parametrelerin standart hataları sırasıyla 0.160 ve 0.159 olarak bulunmuştur. Hasarların kuyruk kısmı ise $\hat{\xi} = 0.3649$ biçim parametre tahmin edicisi, $\hat{\beta} = 0.584$ ölçek parametre tahmin edicisi ve $u = 0.015$ konum parametre tahmin edicisiyle GPD ile modellenmiştir.

Bu parametre tahmin edicileri ile örnek olarak verilen yüksek hasar fazlası katmanına (2 - 10) göre risk primi Çizelge (5.1) 'deki gibi 0.16 olarak hesaplanmıştır. Yangın verisinde (2 - 10) katmanında 17 tane hasar gözlenmiştir. Bu hasarlar tüm yangın verisinin %9'luk kısmını oluşturmaktadır. Başka bir deyişle kuyruk kısmındaki %9'luk kısım için belirlenen risk primi Çizelge (5.1)'de belirtildiği gibi 0.16 olarak hesaplanmıştır.

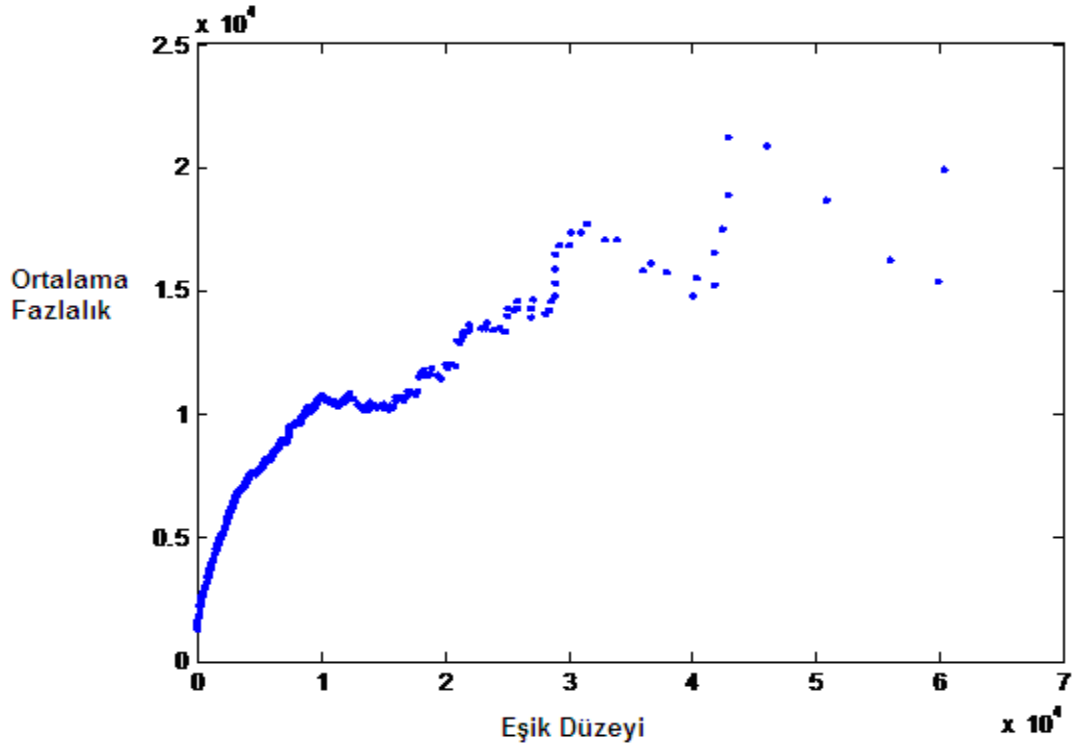
Çizelge 5.1. Yangın Verisi Yüksek Hasar Fazlası Katmanına Göre Risk Primi

Eşik Değeri	Alt Katman Sınırı	Üst Katman Sınırı	RP
0.65	2	10	0.16

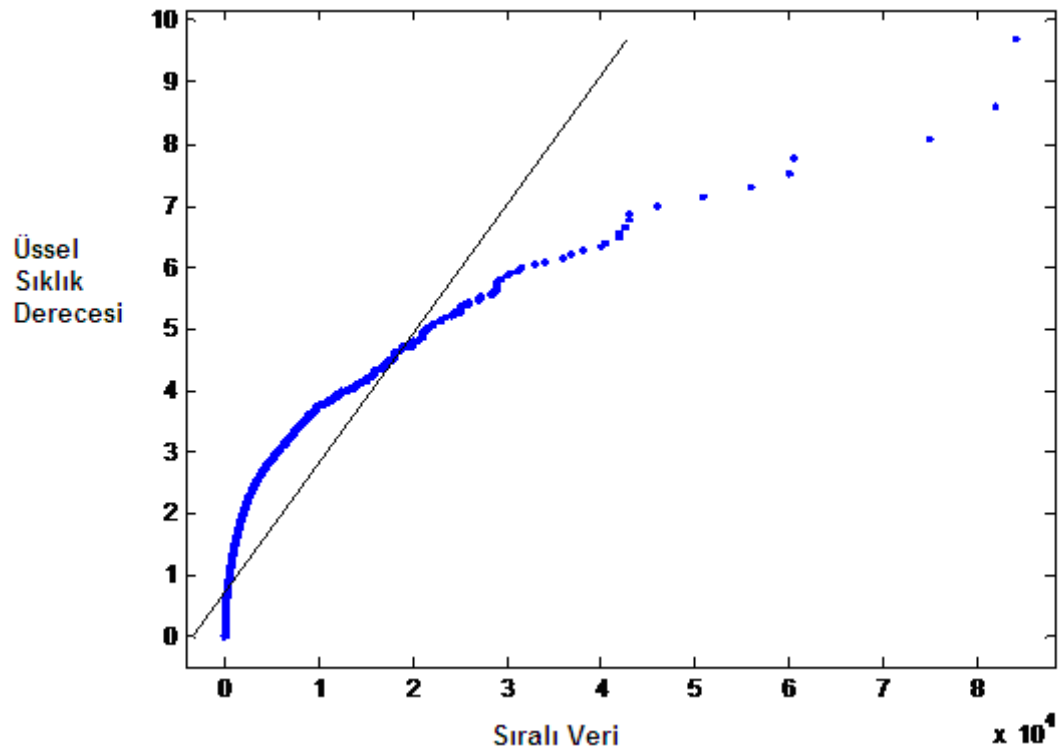
5.2. Uygulama II

Uygulama bölümünün ikinci kısmında ise yine ulusal bir sigorta şirketinden alınan, bir ay içinde ödenen kasko hasar verisi kullanılmıştır. Bir aylık kasko hasar veri seti 8156 hasardan meydana gelmektedir. Verinin en küçük değeri 0.81 YTL, en yüksek değeri ise 84000 YTL olarak saptanmıştır. Ortalama kasko hasarı 1320.8 iken bu değerlerin standart hatası ise 3811 olarak hesaplanmıştır. Bir önceki örnek uygulamada olduğu gibi hasar veri setinde de analizde işlem kolaylığı amacıyla her bir veri 1/1000 ile çarpılmıştır.

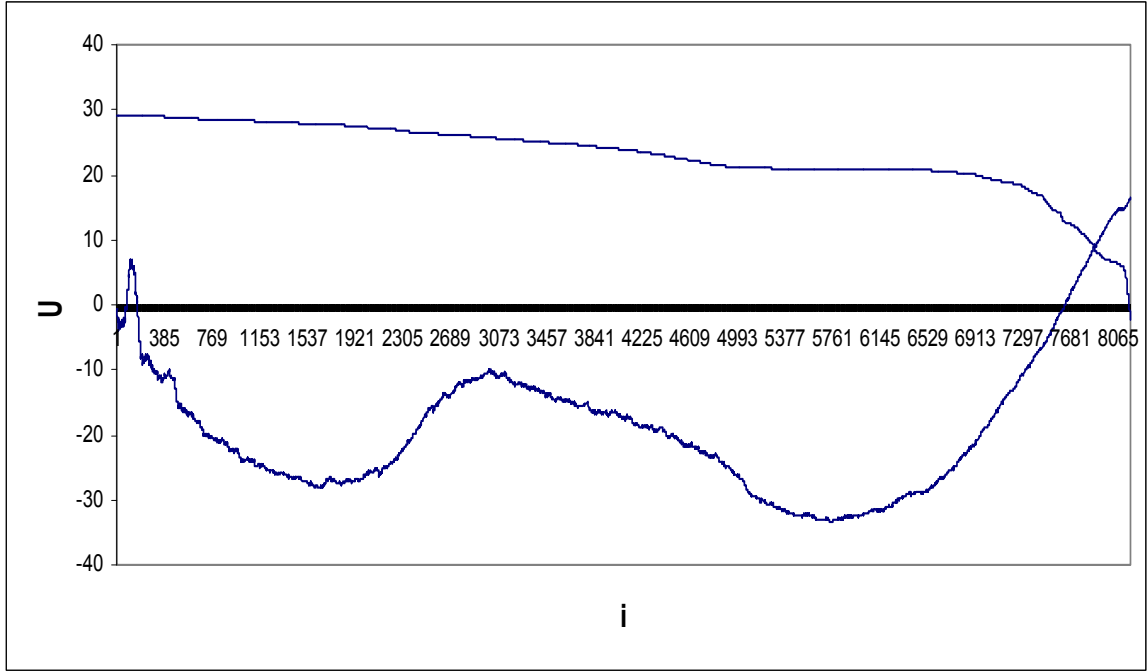
Hasar Veri setinin uzun kuyrukluluğu test edildiğinde, Şekil (5.8)'deki ortalama fazlalık fonksiyonundaki artan eğilim ve Şekil (5.9)'deki konkav yapı verinin uzun kuyruklu olduğuna işaret etmektedir.

Şekil 5.8. Kasko Verisi Ortalama Fazlalık Fonksiyon Grafiği

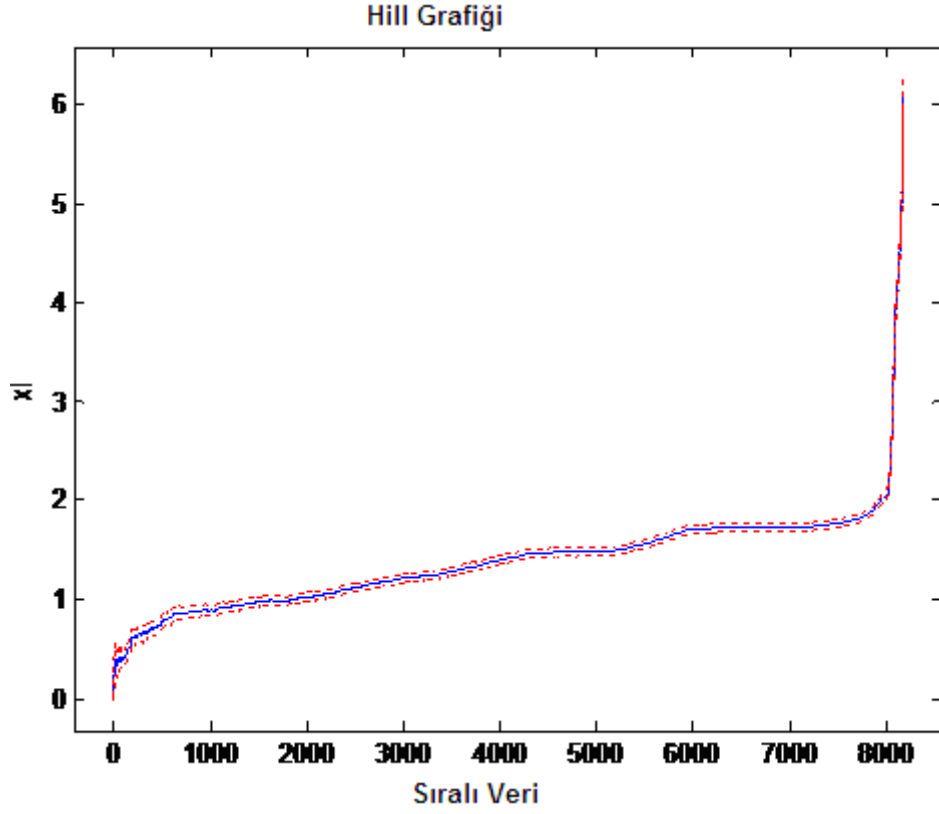

Şekil 5.9. Kasko Verisi Üstel QQ Grafiği

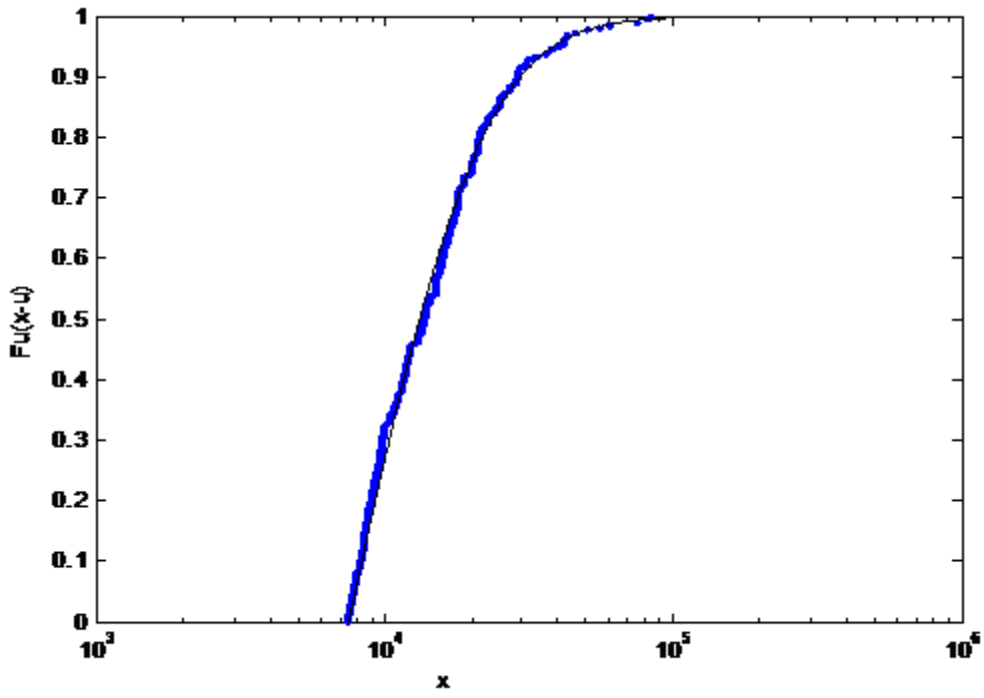
Şekil 5.10. Kasko Hasar Verisi İçin Gertensgarbe Grafiği

Kasko hasar verisi için en uygun eşik düzeyini belirlemek için öncelikle Gertensgarbe grafiğine başvurulmuştur. Şekil (5.10)'de Kasko hasar verisi için çizilen Gertensgarbe grafiği görülmektedir. Bu grafiğe göre iki eğrinin kesiştiği nokta $i=7878$ olarak görülmektedir. Veri setinde bu nokta 7.5×10^3 hasar değerine denk gelmektedir. Şekil (5.11)'de ise Kasko Hasar Verisi için çizilen Hill Grafiği görülmektedir. Bu grafikte görülmektedir ki 6000. değerden sonra "xi" değerleri sabitleşmektedir. Bu durum göstermektedir ki Gertensgarbe grafiğinden varılan sonucu Hill grafiği doğrulamaktadır.

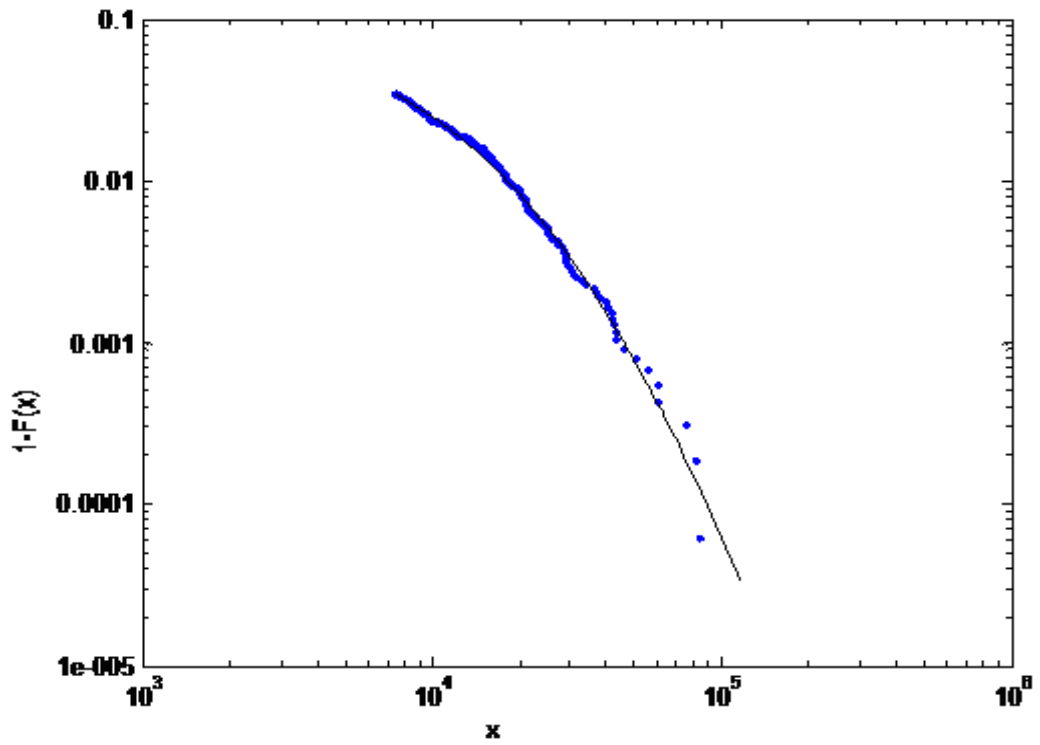

Şekil 5.11. Kasko Hasar Verisi İçin Hill Grafiği

Gertensgarbe grafiği ve Hill grafikleri sonucunda Kasko hasar veri seti için en uygun eşik düzeyi 7.5 olarak belirlenmiştir. Bu eşik düzeyini geçen 281 hasar GPD ile modellendiğinde $\hat{\xi} = 0.1866$ biçim parametresi tahmin edicisi ve $\hat{\beta} = 7.6678$ ölçek parametresi tahmin edicisi ile dağılmaktadır. Bu tahmin edicilerin standart hataları ise sırasıyla 0.0732 ve 0.719 olarak hesaplanmıştır. Şekil (5.13)'de görülen kasko hasar verisinin kuyruk kısmı ise $\hat{\xi} = 0.1866$ biçim parametre tahmin edicisi, $\hat{\beta} = 4.0899$ ölçek parametre tahmin edicisi ve $u = -11.6739$ konum parametre tahmin edicisi ile dağılmaktadır.

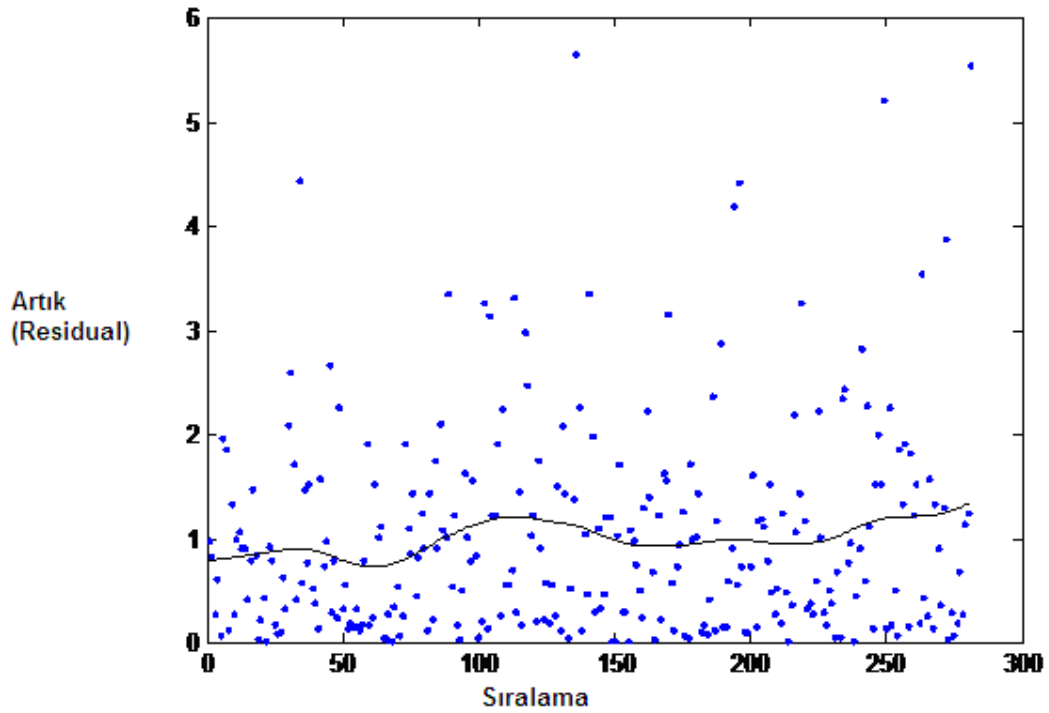

Şekil 5.12. Kasko Hasar Verisinin GPD ile Modellenmesi

Şekil 5.13. Kasko Hasar Verisinin Kuyruk Kısmının GPD ile Modellenmesi

Yukarıda belirtilen parametre tahmin edicileriyle eşik düzeyini geçen 281 verinin GPD ile modellenmesinin grafiği Şekil (5.12)'de verilmiştir. Şekil (5.13) de ise bu verinin kuyruk kısmının grafiği verilmiştir. Her iki şekilde de görülmektedir ki Uç Değer Teorisine uygun olarak 281 veri GPD ile dağılmaktadır. Şekil (5.14) ise modellenen verinin artıklarının (residual) dağılımını göstermektedir. Bu şekildeki dağınık yapı ise GPD'nin eşik düzeyini geçen 281 veriyi modellemede uygun olduğunu göstermektedir.

Şekil 5.14. Kasko Hasar Verilerinin Artıklarının (Residual) Dağılımı

Bu bilgiler ışığında, yüksek değerlerdeki hasar fazlası katmanları için risk primi hesabı eşitlik (4.7)'de verildiği üzere hesaplanabilmektedir. Kasko hasar verileri için örnek olarak seçilen (10 – 60) katmanı için risk primi 0.23 olarak hesaplanmıştır. Kasko verisinde bu katmana giren hasar sayısı 191 olarak gözlenmiştir ve bu hasarlar tüm veri setinin %2'lik kısmını oluşturmaktadır. Başka

bir deyişle verinin kuyruk kısmında bulunan ve %2'lik kısmını oluşturan hasarlar için risk primi 0.23 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 5.2. Kasko Hasar Verisi Yüksek Hasar Fazlası Katmanına Göre Risk Primi

Eşik Değeri	Alt Katman Sınırı	Üst Katman Sınırı	RP
7.5	10	60	0.23

6. SONUÇ VE ÖNERİ

Günümüzde özellikle hayat dışı branşlarda (yangın, deprem, kasko vs.) meydana gelen yüksek hasarlı (kalın kuyruklu) olaylar az sayıda olmasına rağmen sigortacının ödediği tazminatların büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu durumda hasar veri setlerinin kuyruk kısmının analizi büyük önem kazanmaktadır.

Verilerin kuyruk kısmının analizinde Uç Değer Teorisi çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmanın da konusu olan Genelleştirilmiş Pareto Dağılımı Uç Değer Teorisinin en önemli sonuçlarındandır. “Pickands – Balkema de Haan” ve “Fisher – Tippett” teoremleri seçilen uygun bir eşik düzeyinin üzerindeki hasarların GPD ile modellenebileceğini göstermektedir. Tüm bir veri seti için uygun olan bir dağılım o veri setinin kuyruk kısmı için uygun olmayabilmekte ya da verinin kuyruk kısmı için GPD’den daha iyi sonuçlar veren dağılımlar bulunabilmektedir. Ancak GPD, sağlam teorik temellere dayanarak kuyruk dağılımlarının modellenmesinde kullanılan en genel dağılımdır.

Sigorta hasar verilerinin kuyruk kısmının modellenmesi ve bu yolla reasüröre ödenecek risk priminin hesaplanması için öncelikle verinin kalın kuyrukluğunun tespit edilmesi gerekmektedir. GPD’nin yardımıyla kalın kuyruklu verinin kuyruk kısmının modellenmesinde en kritik nokta uygun düzeyde bir eşik değerinin belirlenmesidir. Günümüzde bu konu hala önemli bir araştırma konusudur. Bu çalışmanın uygulama bölümünde yeterli eşik düzeyinin belirlenmesi için Gertensgarbe grafiği ve Hill grafiği yöntemleri kullanılmıştır. Yeterli eşik düzeyinin hesaplanmasından sonra bu değeri geçen hasarlar, GPD biçim ve ölçek parametre tahmin edicileri ile modellenmektedir.

Çalışmanın uygulama bölümünde 172 hasardan oluşan yangın verisi ve 8156 hasardan oluşan kasko verisi kullanılmıştır. Yangın verisinin kalın kuyruklu olduğu gözlenmiş ve en uygun eşik düzeyi hesaplanmıştır. Çizilen GPD QQ Grafiklerinde de görüldüğü üzere yangın verisinin yeterli eşik düzeyinin üzerindeki hasarların gayet uygun olarak GPD ile modellenebileceği görülmüştür.

Yangın verisini oluşturan hasar sayısı az olmasına rağmen en çok olabilirlik parametre tahmin edicileri hesaplanabilmiş ve bu bilgilerle risk primi hesaplanmıştır.

Uygulama bölümünün ikinci kısmında ise 8156 hasardan oluşan kasko hasar verileri kullanılmıştır. Kasko verisinin kalın kuyruklu olup olmadığının tespitinden sonra en uygun eşik düzeyi belirlenmiştir. Veri setini oluşturan hasar sayısının fazlalığı, eşik düzeyini belirlemede kullanılan grafiklerin yorumunu kolaylaştırmıştır. Yangın verisinde olduğu gibi yine aynı işlem sırası izlenip reasüröre ödenmesi gereken risk primi hesaplanmıştır.

Verinin kuyruk kısmının modellenmesinde en kritik noktanın eşik düzeyinin belirlenmesinin olması, GPD parametre tahmin edicilerinin tamamen bu değere bağlı olmasından kaynaklanmaktadır. Değişen her eşik düzeyi farklı parametre tahmin edicilerine yol açmakta bu nedenle de farklı risk primi hesabına neden olmaktadır. Bu nedenle eşik düzeyinin belirlenmesi kalın kuyruklu verilerin analizinde çok önemli bir rol oynamaktadır.

Uç değerlerin modellenmesinde GPD'nın kullanılması elbette tek yöntem değildir. GPD'na ek olarak, bu çalışmada da kısaca değinilen Genelleştirilmiş Uç Değer dağılımı, uç değerlerin modellenmesinde kullanılabilir. Ayrıca bu çalışmanın uygulama kısmında, eşik düzeyini geçen hasarların dağılımı deneysel olarak belirlenmiştir. Ancak bu hasarların Poisson dağılımından geldiği varsayılarak başka bir risk primi de hesaplanabilirdi. İleriki çalışmalarda yukarıda önerilen yöntemler uygulanabilir.

KAYNAKLAR

- Balkema, A. ve de Haan, L., 1974. Residual Life Time at Great Age. *Annals of Probability*, 2:5, 792 – 804.
- Baur, P., Breutel-O'Donoghue, A., 2004, Understanding Reinsurance, Swiss Reinsurance Company
- Cebrian, A. C., Denuit, M. ve Lambert, P., 2003. Generalized Pareto Fit to the society of actuaries large claims database. *North American Actuarial Journal*, 7, 18 – 36.
- Davison, A. ve Smith, R., 1990. Models for exceedances over high thresholds (with discussion). *Journal of the Royal Statistical Society*, London, UK, Series B 52, 393.
- Gencay, R., Selçuk F. ve Ulugülyağcı, A., 2002. EVIM: A Software Package for Extreme Value Analysis in MATLAB. *Forthcoming in Studies in Nonlinear Dynamics and Econometrics* 5, 213 – 239.
- Gertensgarbe, F. W. ve Werner, P. C., 1989. A method for the statistical definition of extreme – value regions and their application to meteorological time series. *Z. Meteor.*, 39, 224 – 226.
- Hosking, J. R. M., 1985. Maximum-Likelihood Estimation of the Parameters of the Generalized Extreme-Value Distribution. *Applied Statistics*, 34:3, 301 – 310.
- Hosking, J. R. M. ve Wallis, J. R., 1987. Parameter and Quantile Estimation for the Generalized Pareto Distribution. *Technometrics*, Alexandria, VA, USA, 29:3, 339.

Leadbetter, M,R., Lindgren, G. ve Rootzen, H., 1983. Extremes and Related Properties of Random Sequences and Processes. *Springer-verlag*, New York, USA, 308.

McNeil, A. J., 1996. Estimating the tails of loss severity distributions using extreme value theory. *ASTIN Bulletin*, Arlington, VA, USA, 27,117 – 137.

Pickands, J., 1975. Statistical inference using extreme order statistics. *The Annals of Statistics*, 3, 119 – 131.

Smith, R. L., 1989. Extreme Value Analysis of Environmental Time Series: An Application to Trend Detection in Ground-Level Ozone. *Statistical Science*, 4:4, 367 – 377.

Stephenson, A. ve Gilleland, E., 2006. Software for the Analysis of Extreme Events: The Current State and Future Directions. *Extremes*, 8, 87 – 109.

Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği, 2008. Sigortanın Tarihi. <http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/Sigorta/Sigortanın+tarihi/>

Swiss Reinsurance Company Chief Underwriting Office, 2002. An Introduction To The Reinsurance. <http://www.cs.elte.hu/probability/prokaj/vb/sigma1.pdf>

EK 1. 1990 Yılı Yangın Verileri

6345	82000	315000	678500	1351317
7950	87800	330000	697000	1360000
9528	89722	336000	702500	1473500
11249	90861	349004	719500	1500000
17888	98917	349500	724000	1535865
18058	107000	351500	726700	1595000
21113	108905	351953	728861	1614500
23006	112500	354500	749500	1674500
23100	114600	369500	755500	1694687
25378	116150	377848	809500	1700000
29500	118700	387652	824500	1703100
30800	132857	399500	849500	1774500
32009	135668	400000	852000	1793000
32139	149500	429500	896500	1919500
33250	153500	440000	899500	2000000
33687	164948	450000	937500	2000214
40570	178000	454540	971500	2141773
41903	182176	465000	1001500	2317189
42179	186500	496500	1008000	2490500
42500	187000	499500	1032000	2500000
43708	188500	503531	1073100	2604628
43978	199500	507415	1097500	2682540
48000	215500	509325	1099500	2707000
49000	224500	528000	1102944	2936166
50000	234927	532000	1125000	3728250
51878	245000	543225	1139500	3800000
53227	249500	573300	1149500	3900500
53666	254500	599500	1173454	4109500
66000	274500	609790	1236688	6052320
66317	294500	610446	1249000	7021750
68875	295795	632000	1249500	9539500
69500	299500	640000	1279500	11099500
75825	300000	649500	1296762	
76389	303042	655055	1316200	
79500	305500	673017	1349500	

EK 2. 2008 Kasko Hasar Verisi

4678	203	220	1212	1643	426	213,47	2871	1727	151,83
197,56	647	4052	95,29	181	354	800	6166	138,26	991
709	66,94	217,04	1168	82,61	65,83	77,64	253,77	305	85,76
92,65	478	208	104,25	1947	979	573	84,37	150	447
4904	758	208	114,05	1596	85,24	67,5	700	1323	212
636	805	70,38	1002	96,11	215	1804	73,4	92,28	209
205,11	72,63	223	98,6	192,65	230,64	1966	550	286	142,64
15739	297	1427	73,4	88,19	240,43	111,66	89,05	1452	411
445,32	1488	93,14	218,12	3201	102,68	118,76	4201	113,16	60,7
215	1226	501	2841	4117	16500	1688	213,86	65	550
39	111	1064	180,65	71,4	256,9	1473	897	4371	85,9
70,8	155,64	642	256	450	215,96	3226	122,72	3777	330
2092	3292	106,51	57,35	81,18	1013	207,36	176	910	514
161,18	118	991	25555	116,63	98,99	626	650	95,3	375
14300	198,82	75,52	591,81	141,2	900	70,26	70	526	59
144	137,51	95,89	500	112,99	1385	808	4973	84,89	478
289,8	355	435	491	9635	118,65	72,71	438	352	189
2,92	938	173	240	321,7	539	1621	94,27	234	5055
5964	98,91	1450	221	79,82	205,51	108,58	114,33	70,8	910
216,25	692	92,59	140,7	4837	6057	98,39	422	255	1862
224	110,15	7074	24500	1040	1327	203	227,7	255	147,5
209	76,51	1450	8428	1040	278	89,94	204	262	86,62
2209	6057	225	245,43	106,44	401,15	115,89	4275	260	721
157,64	566	141,27	223	392	462	102,21	230,12	600	91,99
121,66	63,96	340	400	114,53	706	112,88	241	367	1275
133,19	269	61	250	140,48	73,66	158,18	232	73,14	92,71
114,12	206	75,47	1115	850	213,72	1715	7333	649	3084
535	92,96	480	102,64	82,07	105,34	137,43	267,68	85,9	180,94
85,27	81,04	1030	353	322	223	1896	215,96	1061	63
201	9589	86,36	77,55	109,87	94,82	341	14000	107,18	308
259	5559	4602	19000	66,6	1166	149,82	80	110	2560
3022	236,27	196,35	413	192,47	85,63	115,57	290	673	365
159,68	3339	2225	652	1891	789	71,58	2207	120	182,71
447	212	149,14	90,23	180,73	75,23	1462	3078	95,8	350,46
981	161,44	185,43	930	75	898	182	204,48	1825	71,27
89,6	10,25	2941	102,05	3275	100,09	4115	20500	1299	10920
944	74,48	529	2954	184,55	3769	1581	704	115,6	177
3027	305,05	200,25	173,18	254	678	119,64	704	132,81	366,18
207	12387	686	200	1266	217,93	2000	14390	2148	5,94
190,84	390,89	72,81	2326	88,21	1503	10811	506	87,01	90,95
13,05	73,09	72,2	199	15851	100,5	223	80,1	1876	3819
1867	885	7927	171,94	2374	15087	3045	108,88	113,1	109,91
128,34	775	61	1958	135,02	85	548	187,36	871	96,1
92,41	380	63	352	807	15000	203,83	893	83,54	1755
446	77,55	76,04	154,06	91,59	949	1385	174	108,84	99,93
1608	88,49	1552	70,8	170	6325	249	7688	45	1325
117,87	53,1	116,17	1208	70,8	270,04	118,65	152,86	71,06	1878
6732	67,66	677	86,79	1302	313	3561	9250	1758	141,06
83,57	70,8	122	514	114,83	57,44	641	1180	131,28	146,13

311	101,46	91,3	85,1	974	301,83	99,71	508	2816	93,63
253	118	999	226,35	119,92	131,13	76,58	225,55	10742	2899
46	119	189,3	1118	124	637	1121	193,71	4386	177,92
350	525	1872	105,94	134	70,72	202	33000	229,95	492
380	84,84	1443	109,98	94	987	109,3	855	2570	81,86
77,55	170	92,45	413	5519	613	285	401	462	170,1
600	185	501	64	98,32	69,7	1662	801	183,17	450
5137	72,25	259	8251	593	7282	98,01	196	600	62,54
249,87	160,35	1232	243,45	785	247,28	6767	3353	5841	1356
75,73	113,45	87,39	1248	69,15	956	110	195,64	645	141,56
500	4500	105,27	93,16	128,74	262	3009	120,35	1278	241
4984	407,1	950	206	310	53,67	1650	390	383	60,94
6685	500	171	77,66	141,38	6650	116,44	851	69	1043
2476	83,78	102,9	891	182,49	91,43	42,74	130,82	77,7	100,09
1300	292	102,39	878	210,42	218	105,2	457	975	728
234	516	520	197,98	114,61	2264	465	322	1809	881
115,64	84,46	65,75	330	161	276,07	63,25	56,5	427	81,09
68	160	99,79	2478	2279	385	27057	725	78,28	1000
1187	1348	7406	139	169,78	76,72	581,79	1533	204	105,02
102,84	564	53,1	186,79	5740	430	93,13	276	510	450
425	564	275	12631	354	2003	413	124,97	84,2	81
839	402	96,39	397,46	2393	1288	75,99	383	217	105
613	15250	2301	693	2393	115,22	279	1456	70,8	1099
1251	259,85	1992	73,1	175,03	1095	194	95,08	100,82	240
113,91	3094	135,58	811	113,09	108,38	62,26	1580	57,73	219
7547	168,37	882	96,57	85	1180	288	1415	454	1810
3069	90,53	79,3	109,23	867	1988	164,76	5400	94,01	261
161,42	1078	14000	79	96,74	156,11	99,71	233,66	6339	627
1000	104,52	286,76	635	109,73	1444	36	223	234,82	201
497	2175	60	90,53	117,55	98,72	934	4242	450	89,4
220	240	1110	2951	906	2925	99,92	190,57	624	410
70,8	1870	206	1040	163	802	395	85,14	132,71	5719
376	112,21	233	187	62,78	96,61	57,11	2128	110,01	257,17
161,22	80,41	513	187	1091	3690	92,49	242	95,89	755
2660	709	69,95	89,26	295	664	3719	457	974	70,85
187,31	92,65	450	69,49	643	100	182,22	85,99	103,91	568
360	1575	81,18	825	917	18	53,71	184,45	112	695
73,66	98,38	2509	400	76	187,31	221,5	862	699	695
983	152	84,08	59,85	5057	5,08	122,22	80,28	87,69	92,06
118,08	84,12	716	2008	3480	10000	210	88,03	758	122,47
224	958	8785	2008	710	170	1626	1370	343	5006
194	112,24	293,83	150,1	252	1296	115,7	118,12	62	234
201	206,11	2006	490	1198	108,17	79,47	23000	75,63	53,1
219	516	131,69	2695	138	752	1038	313,83	758	37
2297	93	1454	219,7	112,03	94,48	191	491	1421	1150
1163	84,46	113,23	98,09	250	300	212,61	153,66	91,18	109,52
67	1005	460	280	417	85,05	486	99,33	215	3143
110,79	596	212	147	2930	3400	80,11	93	113,34	205,74
1697	920	693	1092	169,29	197,48	1080	93,39	995	2499
120,53	95,67	104,38	197	6,93	177,42	107,85	1382	1401	169,78
86	563	8160	108,28	198	629	255	4063	116,35	210

38	48	161	962	86,33	174,94	138	935	125	2274
560	221,2	100,56	621	1733	1005	95,17	96,18	1185	2118
84,44	1042	3793	1995	917	231	4128	472	112,6	120,49
1078	81,17	236,81	135,79	1901	96,05	200,66	210	1432	1718
107,78	705	824	1327	2191	252	585	470	257	1400
367	1380	95,46	109,41	147,16	1833	156,66	616	111	111,64
463	884	308	519	401	376	732	76,79	2695	830
78,18	180	192	80,66	519	1000	125	155,71	78,84	107,29
107	2499	902	370	168	101,88	23	176	1276	496
85,43	156,89	76,75	77,03	149,61	718	520	87,98	88,43	2600
3094	2034	203	1926	103,19	400	372	250	119,75	222,51
204,79	115,63	285	117,95	557	75,43	457	218	204	2646
2728	2153	100,43	1040	472	1650	236	126,68	1110	195,39
178,94	141,38	6490	106,44	684	126,41	457	413	108,91	495
60418	1598	1520	767	481	400	61,93	5848	125,19	64,66
621	129,42	124,09	95,12	481	102,66	687	179,76	4407	1890
72,66	290	907	114	1810	2392	400	866	198,36	1170
101	477	101,07	475	121,52	135,74	499	98,57	184,81	626
638	82,59	1070	597	2306	2226	79,78	1108	10,22	4556
5511	6073	101,07	2638	159,56	70,21	140	102,42	1400	504
252,76	257,17	410	430	1082	922	1758	957	64	65,07
566	111,04	102,77	269	1235	630	122,37	1718	2056	354
73,4	307	88	13721	92,8	70,42	445	132,03	139,29	687
460	354	92,32	448	805	4721	80	259,22	2235	68,38
95,06	500	850	732	96,74	198,26	80,92	1345	167,76	447
520	83,78	98,65	74,75	118,76	920	225	1144	91,01	81,03
216	2091	207	1300	1233	101,62	315	171	887	90,36
1740	255	780	1994	113,27	1212	5065	91,64	98,01	525
130,45	202	95,67	749	2981	1180	242	2283	462	138,6
769	12186	2813	87,25	181,19	86,14	1348	152,49	3712	473
2158	339,34	170,97	263	424	215	196	1046	182,12	78,64
213	1081	734	223	1463	85,69	5422	310	796	690
437	82,58	71,99	650	295	613	177	195	2690	1835
500	357	694	2705	994	410	217,93	191	188,69	143,05
1222	159,05	73,14	377	101,79	3894	7,11	91	600	516
693	102,13	5277	177	2267	580	677	2927	3120	60,89
86,12	831	197,67	919	409	1317	182,16	801	667	1112
1180	97,85	411	3000	169,22	116,24	204	144	71,99	105,23
111,39	1897	131,2	53,1	1584	479	762	1007	1670	300
2660	20500	616	91	78	220	324	98,81	77	290
168,63	236	88,71	3444	1800	1340	3193	1014	875	68,81
915	398,2	1574	3097	812	282	1495	3349	75,14	3200
82,53	4,58	151,32	209	91,77	195	119,46	204,69	82,74	2956
472	3138	657	309	47	495	416,54	1126	638	95,46
1235	1399	84	930	1680	201	295	122,01	89,64	702
1756	252	353	400	251	710	891	500	277	90,02
385	119,14	271	1201	354	92,7	313	77,18	72,2	1468
352	666	154,79	112,14	1156	64,98	252	1263	1608	116,6

199,05	67,61	607	673	90,55	2241	1960	7361	117,87	1344
6217	895	242,73	273	2680	768	117	21000	90	109,91
11696	118,61	104,85	83,78	842	172	149,75	110	85	330
359,75	40	5582	372	21500	1178	357	4839	1686	3954
882	1053	457	372	585	86,06	210	233,25	53,1	188,16
291	724	80,15	1039	86,2	92,91	210	1005	750	2192
548	69,74	1015	311	107	760	289,58	109	75,52	140,25
2080	1715	415	62,54	642	75,94	357	2035	9778	510
374	130	300	330	73,48	2746	2234	366	440	57
160,62	75,26	1440	287	1010	987	136,41	354	1207	1033
724	1170	1314	3607	85,24	608	18,61	400	86,79	99,71
91,13	1225	1335	374	2223	3994	383	107,38	389	403
1418	4554	95,63	688	157,54	72,83	680	531	59,66	307
116,28	76,24	1750	1138	13483	780	91,43	827	1726	677
1890	1973	117,41	103,49	357,27	93,13	1145	97,67	138,19	573
462	907	3158	1657	805	1489	2625	472	2760	83
78,18	590	160	133,13	237	114,26	1593	140	1721	1017
1056	60,72	164,83	870	545	3493	96,05	531	742	211
471	39,5	727	1235	63,11	206,5	218	80	92,02	491
321	1086	88,71	70,8	289	599	2001	210	988	1250
260	1252	428	1066	1254	460	113,72	372	473	111,29
2053	107,18	1253	840	1014	550	337	649	297	2150
358	886	1373	229	103,11	83,78	75,32	539	678	570
3430	100,18	115,39	81,14	7372	2179	1246	81,55	1043	1560
2768	286	1287	989	242,77	146,47	963	1837	100,09	126,83
1294	85,56	114,15	5080	838	318	728	135,45	420	96,13
108,45	76,1	1168	228,37	1777	252	131	455	723	768
512	707	90,9	291,54	939	300	93,47	177	1247	2439
2315	2320	1342	550	1542	1199	314	490	453	154,2
131,92	4057	109,91	85,9	125,6	105,59	830	63	43	513
854	335	10435	1715	230	590	97,8	223	2442	625
93,29	230	1334	98,97	484	1995	4032	297	168,26	2674
2645	256	354	130	5393	134,18	187,23	934	437	707
488	929	823	1482	271	191	200	99,88	500	73,69
450	76,36	78,62	607	15620	1352	876	2210	279	6408
476	92,49	148	195,29	111	114,68	106,29	397	280	216,82
82,53	213	111,93	495	325	6297	1001	166,6	72,36	5,99
1078	346	125	520	389	1071	105,06	2648	714	102
371	73,09	207	418	591	88,15	249	168,17	1210	1836
743	209,76	461	324	2982	1198	969	672	90,31	123,3
89,3	1888	2784	81	181,19	1041	817	238	126	1124
516	129,56	363	550	415	471	442	2917	6636	89,66
64,05	2697	1341	1057	78,12	1020	551	83	432	1203
567	1830	2150	1869	708	105,73	381	195,42	351	112,21
346	3395	183,73	99,03	69,15	153	1046	5,14	1142	3078
1319	213	202	2235	611	1906	106,65	529	2840	166,8
114,93	990	497	6765	991	158,59	400	441	1073	625
76,37	178	83,63	2163	1857	3087	3027	719	101,15	112

1970	144,69	94,95	141,82	127,71	77,66	1045	266	455	89,09
865	866	917	1851	1178	33920	77	122	288	79
156	107,25	2286	1000	1178	3580	1503	2135	550	262
1634	1176	319	8528	91,18	1932	119,71	124	594	1855
455	673	6800	2562	90,45	1846	2163	1198	798	1303
77,86	365	128	472	2960	633	241	2228	105	416
1170	224	207	1098	714	208	220	332	50	1500
104,68	365	234	108,38	2587	282	839	8636	530	122,72
485	150	393	9995	1701	63	1217	160	65,67	282
743	702	1641	349	3808	368	219	420	473	395
89,3	2228	132,37	329	860	315	785	472	78,59	76
2158	149,27	196	72,31	155	1015	280	1192	103	201
1097	29000	512	1339	614	295	945	105,37	4072	1286
2231	6000	1070	241	87,1	91,03	47	202,55	1372	542
382	412	192	390	617	26,46	600	2323	90,75	258
73,5	62	116	76,88	3048	86,88	1704	600	438	199
1635	858	164	698	168,28	934	365	173	737	974
118,68	278	1961	90,45	250	99,24	1655	261	2090	175
100,3	246	163,75	816	71,89	97,67	119,29	959	804	103,91
1079	252	1009	79,98	2007	1030	4032	2789	77,81	1890
106,58	1025	424	217,52	1370	4758	217,19	1768	721	840
73,24	748	1316	2,94	5239	201,3	2274	134,01	93,17	92,75
13960	231	582	3912	1626	12000	151,95	251	212,93	879
1294	540	590	216,26	293	380	1570	750	1202	75,31
112,74	2410	1124	1273	131,35	374	283	94,4	1392	552
210	486	102,98	390	1500	8498	7377	1396	575	82,12
918	290	169	1019	467	297,53	847	251	1055	221
1037	255	228	99,24	78,69	530	93,04	119,04	2293	610
2265	740	2450	1410	4973	500	586	531	921	126,58
180,47	1052	181,68	745	235,73	1605	105	230	824	150
581	100,39	2196	1574	542	1032	87,44	2061	92,19	288
1200	564	708	98,83	84,2	106,15	488	203	1154	600
1025	549	3428	79,06	426	1794	3658	104	107,5	869
103,53	91,47	1392	728	77	133,6	548	1076	210	80,57
9319	821	97,24	81,76	61,41	1214	77,17	194	96	579
312	186	690	838	380	106,05	3158	480	115,78	66,09
72,4	52	87,39	301	897	661	63	82,74	450	99
406	120	309	500	414	1977	916	54	447	301
2127	89,47	50	5852	3078	213	285	537	1165	376
143,39	1311	55,88	773	215	106	51	209	603	223
3651	2477	4944	71,48	216	2253	114,83	2497	6005	473
204,79	169,83	425	136,07	60,94	413	539	1473	472	144,07
547	325	76	745	1165	84	547	87,95	2131	430
64,48	926	3394	93,04	2482	472	105	1393	200,42	77
500	164,21	735	542	605	248	1289	196	15,75	950
64,9	771	1790	1772	1038	4306	1399	87,86	71,12	627
481	3260	101,47	2697	244	204,02	97,44	480	1129	113
677	3708	205	658	275	170	322	78,95	224	89,17

460	357	472	92,7	222	60,18	1212	211	1156	250
107,5	216,74	967	202	250	402	217	70,8	175,4	531
1040	2592	625	485	1040	3825	239	566	202,96	354
81,13	173,46	123,5	2700	832	9000	244	964	922	2478
184	600	488	140	1011	417	86	101,11	97,75	1058
1550	641	285	1360	178	79,47	273	5986	1893	584
1473	198	190	320	1024	1221	539	134	1664	477
1769	534	432	634	702	106,26	647	136,67	119,53	529
100,3	260	102	141	92,36	1300	116	9,11	289	1373
249	563	324	978	1203	94,64	2253	422	903	110,83
1109	300	451	279	554	1421	128,29	175	1391	1218
83,54	1557	8793	50	250	112,24	527	455	97,21	204
4093	120,56	382	14000	2168	542	3210	590	1612	512
4093	499	222	2962	154,2	891	70	50	117,98	80,36
188,21	864	467	957	113,09	160	611	536	1253	502
2724	1836	1590	300	4159	595	556	189	107,18	483
505	133,19	286	450	1197	1198	850	191	112	480
210	275,08	800	625	107,96	108,84	79,77	56,07	2232	1156
400	5,35	212	570	472	538	702	1460	133,56	440
10000	395	118	200	370	2540	454	121,3	450	79
1107	161	57	562	76,92	391	180	4387	977	15
192,69	55,22	931	330	2096	267	743	525	100,82	401
351	330	695	118,65	295	1022	73,31	1050	781	551
63	462	90,32	46	158,13	271	590	436	104,81	1195
76,04	80,41	372	952	242	199	87,6	3985	5203	730
824	2752	106,22	476	255	7213	1940	530	1410	93,55
97,54	239	130	1565	248	224	160,11	270	115,5	484
255	214	197	287	533	885	132	428	734	855
1124	215	72,2	193	430	2342	433	72	74,84	98,86
202	217	834	2563	80,15	271	270	4318	1537	1323
109,41	717	3576	294	310	54,09	64,66	215,79	342	354
712	369	650	786	300	1220	150	857	1567	590
1860	895	117	876	587	106,22	220	2178	97,47	80
124,94	96	622	191	42	24998	51	902	373	200
626	2058	3098	87,86	94,7	578	2420	76,11	77,18	495
217	137,12	185,71	283	52	68,22	169	320	142	125
76,53	916	247	500	77	460	8867	74,43	3104	1461
4816	237	567	1638	70,8	63,01	174,69	2752	5720	502
199,75	214	916	160	6240	1230	3450	99	239	2365
200	590	165	2910	295	2399	206,55	469	280	70
4384	195	442	2857	212,39	1530	5292	82,18	798	236
226,32	354	80,77	491	10,04	102,35	56	500	72,38	1220
685	229	85	196,38	969	89,03	654	446	2243	756
250	141	3172	339	97,42	2013	315	80,97	450	590
568	8408	666	159	686	1216	695	1210	414	9334
1093	128	800	150	1690	112,67	91,98	1758	57,87	45
3004	1099	2569	226	98,34	2352	1271	457	404	200
1598	92,03	176,22	148	1551	156,46	100,12	62,87	184	156

248	308	1379	1987	101	926	353	2500	83,67	219
1225	71,37	462	330	803	952	207	450	248	283
69,36	323	2265	2442	630	6816	1131	156,94	260	500
210	478	129,04	267	745	167	510	540	4235	683
1670	712	126	98,01	244	1592	2061	117,23	93,19	472
745	69,28	363	63	1191	121,48	130,48	380	7,45	1203
75,31	2548	383	788	975	230	1359	561	1217	147
186	272,67	74,69	703	101,49	1582	2522	63,72	1287	475
415	895	761	78,07	107	1460	1449	221	854	1255
223	98,09	1167	118	430	2362	2578	835	1014	410
347	629	108,63	1400	61,6	2622	234	97,39	217	805
250	655	495	2504	760	185,2	1851	500	1491	634
867	86,12	382	522	79	1574	1201	1371	62,45	879
80,49	104,34	209	5469	123	105,36	586	631	3312	881
748	136	1041	5010	518	1577	50	2944	140	577
74,46	376	101	89	217,78	120,42	992	6231	6204	84,78
70,8	74,39	882	1961	1782	2941	179	7749	980	531
1568	807	231	421	134,84	1195	1088	1097	1266	3360
127,37	1697	639	160	850	133	166	83,12	111,36	2177
488	826	88,11	2197	83	2846	304	352	6562	1304
2316	319	159	775	477	2181	1083	2056	264,37	99,03
787	4067	3020	485	507	1936	774	854	1137	1524
1599	299	165,68	666	1623	144,82	2040	424	784	233
1460	343	1369	86,97	2182	292	178	2392	198	2674
21000	75,63	190	460	867	70,8	616	1765	118,58	1900
461	606	698	354	5908	1314	287	3496	233	1938
6930	590	1244	77,86	1791	256	1183	2758	70,8	2416
260,44	386	1001	223	560	383	3328	236	2660	1248
205	56,73	1780	509	2297	2563	4326	952	194	786
241	220	1072	150	236	1528	588	201	5682	315
463	53,1	438	469	225	102,21	1158	82,22	96	1095
1659	232	291,88	60,09	2700	115	2613	644	3148	101,96
1219	70,8	275	1238	477	209	1418	2369	1731	624
98,12	323	126	2129	1565	3323	61	134,87	311	87,23
315	160	3117	2719	281	598	219	5979	5159	560
6396	1767	1195	182,71	667	185,46	525	282	1537	268
1462	100,24	105,48	1188	380	879	380	54,61	130,86	444
369	387	381	4665	1039	94,19	495	3050	659	84
66	95	848	592	103,96	446	184,55	160,7	641	580
316	165	110,33	417	266	1223	685	78,2	470	287
1819	109,69	284	306	77	2563	72,76	2109	1202	2923
1106	1300	1479	867	543	333	350	192	229	1021
1171	108,63	491	747	77,99	6605	1338	377	3232	287
106,19	461	83,26	92,44	315,47	118	95,71	937	3226	791
191	16000	156	2295	370	731	2620	6575	290	1842
780	261,32	375	153,18	321	490	472	2485	451	1925
1432	1756	268	400	71,94	425	1639	1644	582	87,64
82	93,26	1103	220,02	1117	7824	123,82	483	1209	1065

237	1686	393	87	2085	897	996	620	301	490
555	241	676	1316	162	876	102	1425	956	558
400	251	411	95,08	655	2452	2693	9657	440	952
1696	2745	177,52	743	405	1410	179,44	1048	1827	84,1
986	217,72	686	508	202	143,54	398	359	525	601
482	567	68,35	196	3688	1318	78,18	77,92	1717	906
79	246	80,54	76	1324	170	762	1971	1471	413
630	16944	892	518	347	1799	1442	414	118,65	486
646	149	234	145	2831	148,26	332	413	312	634
89,99	536	190	1144	637	10,75	1225	73,14	71,53	1038
95,23	87	783	1647	430	528	664	126	95,91	2091
190	635	500	105	464	745	106	73,4	562	800
336	1502	830	775	137	559	325	495	124	700
650	350	95,04	816	911	82,38	412	985	834	982
210	1892	350	95,17	78	605	1380	528	1314	104
1728	401	1300	413	322	86,41	968	1281	703	191
99,29	2304	283	1855	625	379	466	251	1340	1121
236	3150	120	224	992	978	500	658	4287	1962
1680	567	6500	4542	684	94,07	217	67,37	1443	1629
1026	1965	3185	2138	571	61	2720	1054	228	807
509	5564	2889	5366	240	112	148,2	60	500	1720
741	750	1572	141,82	1574	1274	477	658	320	175
779	644	95,54	2221	451	225	1908	1307	135	723
71,7	88,32	71,11	1688	243	99	301	235	906	436
742	1132	201	2059	7632	561	600	94,84	706	195
899	81	1456	430	377	231	187	3037	504	1866
149	1092	354	950	465	208	332	2265	363	553
403	2517	600	2373	1123	290	607	1545	4616	1172
979	4288	610	300	887	537	260	180	3809	88,75
1996	690	220	760	438	500	259	892	257	33
926	609	534	330	268	1373	257	403	425	2960
2440	2319	195	390	469	1120	2463	2301	382	625
2240	157	1024	423	366	1108	161	1071	1169	390
7401	277	185	170	1190	1107	425	1347	350	101
87	1464	1210	329	365	298	229	413	128,02	1314
1735	115,9	86,87	377	3442	562	371	260	2453	1298
1905	1001	387	745	175,6	722	757	617	1294	1886
127,95	698	448	719	3418	91,38	554	341	1112	2461
95,4	690	250	483	722	104	255	360	60,18	691
846	2276	350	460	90,71	880	136,36	944	550	347
500	547	153	276	4782	2740	360	815	268	2067
2103	460	777	67,79	1185	5570	388	181	154	3686
1592	3185	90,49	330	281	519	2657	529	2406	183
310	500	617	713	506	332	81	695	11852	1151
56	96,64	500	1689	91	118	47	106	725	492
509	563	220	437	233	541	115	216	479	288
82,74	101	561	302	58	5376	278	1235	2629	1229
478	497	224	5726	239	250	215	650	1310	65,54

168	589	507	2103	1040	410	332	389	218	919
6862	2056	692	119,6	1000	258	280	59	240	2183
377	522	425	810	3757	232	595	1194	42	240
221	83,21	500	1505	940	236	160	575	159	832
269	889	269	119,78	531	1640	1857	3301	1237	386
70,95	424	566	393	1481	1181	602	7479	3923	354
288	300	432	601	81	1985	3353	275,8	236	332
477	1607	520	1392	839	350	3124	4263	1699	260
427	3522	202	740	426	2972	3368	1386	448	2781
200	1340	1026	500	1795	319	1260	10204	265	1359
802	844	103,58	2100	547	421	822	483	448	90,45
513	500	702	471	4037	81	700	1587	826	505
1363	86,22	530	96	719	244	7252,29	85,01	27154	116,24
6876	92,15	914	1268	658	89	6000	207,68	1059	1927
1003	63,48	148	1140	300	170	4648	343	217,12	309
384	198	987	250	246	123	4062	1600	16687	103,04
75	1756	435	1013	157	340	750	577	3250	2348
2446	212	531	182	500	87	314	200	759	48,51
259	214	590	95,86	1539	276	229	248	86,14	106,37
475	281	349	310	1051	966	3296	551,4	245	70,8
1157	1370	507	1472	150	444	2515	1651	566	53,1
3223	643	179	1036	736	358	14584	686	687	86,59
500	66,81	870	1070	993	347	63	85	1950	72,2
568	409	274	718	600	453	2950	1416	110,71	177,89
4002	717	1709	121	2792	558	20000	750	1966	163,19
1367	375	1424	1223	98	489	11125	628	2700	797
304	67	2359	320	272	193	812	628	70,8	4302
435	307	1939	767	210	253	662	3778	1162	799
334	601	1225	206	413	1126	1375	611	152	1495
90	593	307	626	388	494	169	6215	6750	73,76
468	347	470	124	634	200	14200	54	541	648,09
1258	478	214	177	284	80	18200	2045	1183	7270
393	647	1760	955	1158	91	15000	333,94	86,22	248,61
281	98	2198	283	9564	1241	1223	90	300	200,22
1538	250	176	324	480	201	665,23	1904	195	770
181	311	749	2454	1759	813	3	1937	15947	192,52
378	610	510	1649	1616	514	2460	555	402	1852
450	110	888	1111	284	228	1607	89,2	208,8	146,82
700	68,94	1731	97	1110	664	1300	223	215	7035
810	197	520	607	216	570	7500	288	128,47	244,01
150	363	676	353	1387	242	8383	215	1535	4991
300	581	240	339	1871	216	5454	23291	208	118
739	56	263	590	749	572	146	190	230	1000
480	158	203	301	566	301	20000	5277	41	2393
164	1413	100	515	568	660	53,1	950	85,9	327,77
422	3653	208	195	744	137	53,1	337	3725	5,84
331	658	416	1515	350	71	53,1	1240	703	18000
492	250	230	394	527	324	53,1	1343	188,82	1534

365	7983	281	854	385	252	53,1	57,82	450	386,54
637	690	71	2154	257	285	53,1	169,67	663	32,94
1377	201	854	5357	764	324	2160	355,29	150	1259
581	270	225	1146	673	622	9230	1356	317,89	2055
50	325	413	160	413	75	53,1	597	492	1286
227,57	2404	1550	730	240	825	1284,44	437	2835	832
1553	177	221	1388	254	492	250	15090	275,72	73,4
2418	2290	577	575	1711	308	1714	160	1496	969
1546	204	127	250	237	133	308	88,5	5116	698
461	319	287	326	590	747	2795,63	3671	921	1048
448	89,4	82,53	245	619	300	105	1219	43028	500
1025	350	393	650	643	25000	611	245	11800	300
268	211	101	425	1230	4000	2172	496	551,95	8788
1239	1404	658	313	700	16777	170	848	151,37	7688
202	450	7411	1320	555,02	290,49	2776	23413	129,22	1232
4177	83,63	1593	2996	70	9831	165,91	295	155,91	112,99
189,56	601,3	199,69	2996,01	64,9	218,56	164,4	391,29	123,06	7462
396,7	262	6,33	354	139,29	2851	725	3,3	87,56	11976
11576	36	302	353,99	1687	231	595	214	4444	2155
2950	2478	220,54	93,22	98,32	183,63	86,33	2164	192,58	84,31
233	324,76	9135	1315	3188	420,68	203,22	2430	873	410
180	195	76,2	400	94	2,76	7440	153,8	75,1	79,11
593,62	2606	2267	75,37	165,42	977	249,37	132,12	2672	136,68
22000	2434	41842	600	4,88	215,84	431,87	122,72	217,12	522
344,42	3931	649	1876	74,54	72,62	16232	298,13	252,91	221
91,01	14450	644,05	53,1	179,64	374	457,34	4,07	3972	107
356	59	9,99	794	92,71	96,61	121,3	517,51	1237	234,53
835,62	152,46	233,84	91,13	628	86,33	7469	254,64	1120	6370
96,87	150,44	273,09	239	420	218	270,13	2107	2163	181
879	63,72	235	221,25	28876	320,79	2941	806,25	2163	1170
229	376	356	442,5	3124	65,75	210,75	6909	590	85,72
16005	209,67	3048	88,26	332	426	97,46	282,44	50	294,46
480,14	100,35	197,67	64,9	864	2403	845	158,56	1293	235,65
53,1	127,68	440,51	179,93	1752	1836	845	249,22	91,01	2428
100,3	2649	8494	206,38	164,78	330	92,82	419	75,18	311,78
114,9	3659	283,47	226,68	11945	120	1066	58,06	712	430
278,3	194	40000	644	11945	3826	430,87	128,81	2486	100
13871	162,77	1736	70,42	366,07	194,96	672	172,86	167,52	368
362,93	549	1260	482	683	20285	91,08	15087	122,51	159,48
1188	99	234,56	183	123	462,45	770	1180	1184	166,19
91,46	85,86	1979	146,45	13206	255,85	76,37	9264	216	124,5
501	468	221,89	4070	250	4881	207,81	326,44	171	1212
1237	113	245,18	150	5500	172,59	120,83	25,53	357,3	218
106,72	316,36	854	1260	500	114,67	3350	200,45	212,67	6610
345,43	229	226	738,69	83,78	106,75	4056	1368	197,76	151,69
506	249,89	64,9	2,85	1178	8734	223,52	150,84	816	9500
1096	4154	794	2603	59	100,3	290,76	1243	144,03	1525
113,99	191,94	18000	74	82,84	1498	195,81	87,56	99,33	230,34

200	133	18000	428	4,15	96,28	3,94	234	377	20812
364	395,14	399,02	9539	126,31	92,11	708	115,75	219,43	2369
98,65	4,66	7450	354	613	38018	497	248	9000	111,93
375	356,07	198,81	88,32	67,15	120,56	18000	766	118	152,86
4428	450	383,5	1127	67,58	224,73	292,88	1090	2307	71
21375	1637	1258	102,9	88,89	5000	353,71	266,92	3480	256,77
455,48	166,14	59	186,53	2295	31500	563,82	73,02	200,61	358,51
680	124,77	444	72,25	130,69	161,54	89,94	12144	79,26	8354
1000	116,14	678	243,55	42511	229,58	9072	358,83	603	243,55
81,44	1451	2500	5189	2735	4	1633	478,29	54,52	233
995	791	3000	232,79	634,65	93,2	332,1	116,77	195,74	490
157,51	74,8	41	354	40,83	94,87	460	75,94	362,26	64,14
382	466,3	106,15	1476	3386	661,08	78,59	250	5640	5000
69	194	88,21	373	5124	388	208,18	1177	1370	93,16
1780	7849	25058	109,02	210,48	115,92	220	1558	204,61	446
100,3	483	3970	495	74,43	116,84	221	95,2	151,29	174,7
27000	115,22	81,89	5318	251	139,63	91,98	258,17	21285	71,99
534,81	73,4	50	217,93	249	347	13615	906,81	1167	205,77
649,24	848	16356	67,74	154	196,88	4188	13000	310	59,33
51,02	89	452,6	387	77,81	306	132,61	2203	98,52	2078
182,11	67	248,58	7165	207,3	107,14	98	569	360,32	118,09
6561	275,03	3893	384,31	200,13	141,34	247,42	85	65,7	252,52
118	1138	86,56	150,24	130,41	629,21	431	106,93	66,17	244
272,66	90,05	89,17	512,53	345	151,95	328,51	6886	41,6	12126
4,9	520,23	453	5186	1890	28,01	552	94,7	178,89	358,55
97,49	6750	512	67,02	149,41	121,23	128,12	942	448	300,43
86,28	240,25	4341	928	609	726	82,85	77,56	59,24	3248
80,54	282,15	221,08	187,36	232,58	94,66	297,01	93,02	212,73	207,79
678	3,13	492,31	1921	270	112,31	209,38	222,25	85,42	8445
74,75	423,48	539	628	124,36	132,99	313,88	1081	130	250
162	4916	223,68	89,22	69,36	160,7	261,42	135	225	213,44
53,1	11611	295	280,39	248,13	81,89	206,64	146,23	208,98	6,32
493	315	73,14	164	551	299,74	11500	18,26	70,8	76,45
55	246,86	311,69	242	99	133,26	9312	850	237,13	5275
975	556	371	287,06	192	16716	444,72	237,49	545	120,35
3672	63,58	104	6,88	443	353,12	956	5,93	74,43	13498
661	701	11201	17788	472,45	7105	78,07	188,97	284	349,91
413,65	88,45	342,01	17788	10,17	70,8	2898	7735	51	7,78
705	19460	43000	496,15	213	102,55	205,84	275,68	239,95	5500
157,13	428,1	569	455,53	66,34	857	3148	18000	40328	500
2291	1509	86,71	274,59	108,91	720	164,43	2112	1180	191,4
600	100,13	25828	7546	80,04	982	82,74	230,34	109,37	17,4
84,46	426,08	114,83	230,34	9842	174,88	56,64	1882	1958	825
353,36	197,39	54,75	97,47	346,78	2057	164,44	312	133,6	95,77
2,12	84000	9737	72,25	136,68	15611	210,03	292,96	217,24	105,02
750	215,93	80,92	243,13	133,67	360,67	77,64	204,94	6385	3937
750	3859	16906	7517	411,78	784	87,78	281	222,54	3937
638,56	210,78	405,42	2204	3,59	94,64	1233	239,35	166,6	274,02

13,5	5648	225,97	16163	222	5360	377,09	98,01	204,73	242,71
6764	247,1	6486,44	1172	9764	100,48	29,95	141,54	5,69	1680
279,37	949	10013,62	199,6	3617	155,02	561	88,75	254,6	15397
1661	6209	69,56	1507	100	948	18684	53,1	167,8	404,35
1661	1912	107,38	396,79	202,48	102,81	28500	109,34	6040	4509
97,47	170,51	271,9	305,43	5,6	263,56	19721	459	218,57	327,82
324,74	101,28	2,92	372	257,77	1717	1000	166,31	100,22	7500
53,1	178,57	164,56	133,19	1066	104,61	461,91	29,91	285,68	256,79
20000	28888	39,83	2514	103,66	84,78	23,42	549,71	206	818
287,02	677,32	11185	453	339,23	83,31	115	1337	989	4016
460,2	8440	3897	109,74	1472	127,75	104,25	1147	88,49	231,27
469	1590	196,29	3641	91,8	383	134,24	110,22	106,9	131,19
80,71	326,41	72,42	4632	5000	211	184	9228	187,24	1,8
84,2	88,97	115,64	42	217,12	838	402	302,55	5,69	178,52
7785	5339	117	342,82	452,14	838	2365	22062,58	77,55	266,33
152,77	118	288,1	1307	7569	73,82	185	70,8	188,38	124,92
5000	908	108,38	23000	1395	101,62	59	261	590	5,01
98,65	195,64	106,61	526,28	91,3	693	5306	53,62	269,54	1505
18281	960	93,72	160	168,26	225	131,96	137	21800	882
150	223,42	592	218,74	3985	73,24	117,06	134,01	1857	100,01
454,11	134,5	94,84	8,27	186,48	12,9	728	210	127,78	688
3,73	2892	147,97	143,52	349,63	86,14	97,47	100,3	1279	68,43
4395	2892	246,04	116,17	86,54	492	1311	393,93	161,91	97,93
4395	197,99	83,78	30215	205,05	62,07	3726	8222	311	2897
164,72	23000	1020	627,58	189,34	93	50	244,68	3446	425,5
2266	1789	446,03	135,04	302	848	179,78	93,28	175,77	169,92
129,04	107	2064	8397	17500	95,72	2,41	357,26	393,9	62,21
103,18	85,69	120,83	358,72	298,54	2191	61,97	785	89	116,67
165,77	1638	273	237,31	250,14	84,08	6847	92,41	100,56	1265
6,86	101,33	86,14	5925	1493	201,58	259,58	179,36	180,65	86,14
344	248,91	293,73	217,4	53,1	5151	345,74	8189	2661	90,13
99	249	195,46	300	79,52	531	12000	230,34	164,16	97,59
3069,5	6718	8210	171,64	92,28	2760	220,42	5922	250,56	149,14
7930,46	472	242,99	101,33	184,79	168,6	88,69	73,9	3115	157,39
230,5	216,14	211,67	56,83	218,58	306,8	503,15	62,35	205,2	1792
595,54	15,19	5097	198,62	227,49	61,83	91,24	227,79	200	112,55
224,1	229	948	181,04	99,24	211	68,89	135	199,67	67,66
16,83	192,58	80,7	722	228,15	8667	176,17	24	7,56	142,05
1385	15863	258,89	2268	88,71	480,54	220,34	90,65	358	1328
97,04	390,11	1898	408	75,86	83,72	190,69	181,47	152,42	91,64
66,73	280,32	121,59	631	7195	80,7	111,32	6,39	8691	110,68
925	320	206,29	164,82	231,62	96,95	75,57	94,78	248,38	109,2
101,83	6780	160,76	125,01	1100	336	108,71	13500	90,07	1621
381	226,98	8863	92,78	154,93	12206	57,82	206,62	987	86,88
119,14	185,47	245	68,72	257,38	173,15	134,32	1592	17500	135,37
131,35	1902	8056	69,83	90,87	206,38	1742	294,6	307,97	14000
312,06	107,97	1431	91,59	246,49	158,18	91,38	183,41	17700	100
66,86	262	350	118,85	121,02	252,82	59940	190,58	267,28	172,36

1557	244,28	197,61	1215	217,36	5496	3000	211,34	58,81	256,86
159,7	88,32	363,68	109,34	5369	118	202,96	98,94	114,37	102,6
53,1	2466	106,29	117,62	550	59	76,04	239,95	365	791
2870	143,58	65,2	84,57	220,77	246,99	1305	1248	17000	153,14
153,9	6637	2335	397,96	36680	7,95	229	118	460,2	161,64
3263	118	178,78	89	829,29	15000	126,07	96,35	1748	84,25
145,28	16000	881	3612	55,32	246,79	115,25	9,11	139,69	446,68
768	345,68	104,17	180,52	204,34	208,45	77,64	420,28	86,16	413,46
75,73	619	157	1100	368	832	7382	14,13	241,84	270
2548	91,26	96,52	47,83	308,43	80,25	233,72	5658	107,21	83
93,7	1067	2758	2,17	1803	143,39	1429	1129	413	1160
176,98	20000	149,64	99,71	120,83	110,33	3495	171,34	330	3328
7801	113,59	99,84	72,2	2622	122,92	487	68,3	375	307
279,57	260	10805	229,83	144,48	228,42	212,6	256,5	798	2689
121,37	98,22	274,49	111,96	86,14	1296	13406	147,97	2606	194,39
227	480	4,75	182,48	8624	91,26	390,2	207	101,7	1228
61,83	5890	1580	526	200	95,91	296,86	176,04	235,28	87,27
100,71	879	116,88	223	251,04	120,83	265,54	97,08	151,43	230
97,47	1079	147,22	326,42	5,82	54,89	97,69	170	577	217,39
358	82,48	4235	2,8	1277	56000	92,03	147,8	68,17	232,25
2104	146,62	8965	248,25	92,36	60,7	333,94	7479	94,02	1259
150,1	5,07	378,2	90,66	68,13	75,52	511	3037	113,73	114,19
21000	196,88	174	7553	315,7	20000	75,26	174,83	4726	476
277,34	950	881	287,73	1347	275,13	109,74	201	236,57	86
7362	181,84	98,01	455	927	97,18	176,13	53,1	110,86	82,53
298,06	291,12	1813	1260	83,04	96,05	138,8	687	5636	1082
178,11	831	102,77	670	1295	3162	1220	77,08	217,98	101,49
3439	96,18	204,25	91	165,27	68,51	108,31	209,57	28590	171,86
211,5	180	122,15	95,3	116,42	94,19	143,54	115,96	428,1	16000
279,87	53,1	106,86	1050	322,49	76,92	107,85	124,23	120,42	229,98
390	366,15	204,56	85,76	203	188,8	425	77,7	95,12	220,01
88,97	5472	219,46	246,92	260,93	106,73	122,72	7300	4178	129,42
112,88	573	126,31	102,05	259,82	1187	978	267,09	326,03	5452
186,7	93,55	964	92,42	122,72	105,23	756	94,95	301	251,51
19,02	86,75	81,68	2556	2536	97,72	177,05	762	196,2	95,33
254,62	92,91	110,4	147,48	337,2	86,62	493	87,58	107,82	54,56
6739	1348	197,71	97,11	110,68	109,3	220,28	3063	78,62	53,1
256,98	243	750	107,36	318	278	215,52	1137	59,38	97,81
1486	117,34	75,52	83,47	114,76	6040	1967	85,59	98,86	2274
6590	224	204,64	143,67	243,86	249,17	134,15	184,28	1397	133,29
2268	191,41	210,77	103,03	100,3	88,03	79,78	196,33	119,07	108,42
947	711	447,34	188,28	799	99,42	287,04	276,3	99,54	9850
315	88,16	62,21	217,9	5468	145,28	61,93	6,64	111,75	4150
83,89	247,58	2180	1618	984	13,91	180	85,1	63,53	370,52
1095	295	128,84	96,64	223,3	170,29	10522	364,64	160,53	114,19
101,92	70,8	108,81	2222	56,59	800	1894	0,92	266	73,27
11433	127,78	188,04	10350	779	1213	96,05	583	97,8	4932
320,72	92,28	1321	2877	74,75	112,56	338,85	66,39	142,37	888

2,8	309,4	89,51	197,3	935	300	94,91	107,36	765	240,58
9686	393,59	70,8	28174	4039	41849	109,2	214,08	95,04	870
1744	78,28	18113	5071	218,6	654,9	121,76	3152	303,02	95,18
104,34	11632	200	1892	932	572	204,44	177,52	2851	833
91,8	508	427,62	84,23	114,79	64,19	105,2	411	117,41	6034
531	88,8	4,72	151,05	201,63	100,82	77,64	261,12	91,17	195
33	156,94	11344	422,32	129,04	257,22	9629	180,92	270,98	143,09
85,1	203,17	200	4354	1408	94,48	321,5	600	1913	427
99,33	55,79	325,45	299	111,85	1250	1464	94,82	113,99	77
73,5	67,92	5,74	469,34	161,64	90,39	99,29	111,07	246,95	79,99
713	713	167,8	7,38	216,45	1193	73	295	365	2498
69,36	203,02	58,34	16500	5,45	111,85	808	5430	200	4034
419	197,86	177,24	372	2278	215,26	72,76	216,02	439,8	187,25
237,51	77,86	1119	116,81	129,73	229,17	445,65	81,18	207	946
167,98	107	106,65	99,12	188,67	114,68	1616	425	1177	83,85
92,78	1016	78,33	83,89	2262	73,9	2156	645	104,89	107,83
2426	80,24	98,6	79,56	128,84	1044	120,83	89,94	114,37	379,69
782	349	93,34	111,32	111,11	17500	157,81	1679	206,05	231,53
90,66	603,18	2957	7000	114,06	312,58	93,6	119,99	118,9	2327
129,84	29,01	184,92	348,55	1089	583	12261	3132	106,44	129,71
2718	828	82,48	984	841	83,52	54	205,53	178,4	4124
94	77,38	1246	79,08	90,81	10000	2110	84,63	91,86	4252
391	109,52	96,87	77,64	855	239,47	1997	6394	937	3297
99,39	115,71	99,07	1372	259,41	217,43	134,32	140	83,76	264
102	142,15	507	99,45	116,6	74,03	333,94	245,4	2890	208,74
1905	110,29	282	71,27	161,42	324	196,66	5,37	154,65	59,99
150,44	80,66	1244	121,76	1605	413	30000	1180	80,19	107,14
1709	750	106,9	336	99,51	106,4	90	111,39	234,61	1257
142,5	94,4	1387	455	89,41	131,69	271,31	75,69	15000	202
3233	410	91,12	121,98	6,81	1437	0,81	154,25	2307	157,03
167,65	501	594	101,28	423	138,31	2170	183,91	160,62	2992
1192	108,67	107	161,59	280	119,36	708	69,15	430,97	158,51
103,27	1028	87,77	227,4	77,64	1565	69,1	268	36000	406
2901	844	169,64	259,32	69,15	127,17	60	330	338,42	94,91
178,01	106,22	88,11	121,37	86,14	1940	89	86,14	226,12	200
1320	109,16	186,94	134,52	60	145,03	89	242	64,9	101,46
1996	102	70,26	500	98,44	122,72	205,12	95,3	82,12	84,58
109,45	99,99	159	64,9	277,13	81,81	527	1008	79,63	495
81,34	149,99	101,79	3311	315,3	17	283	305,34	1994	61,12
146,95	187,45	77,18	87,77	216,74	97,93	83,67	142,91	156,53	81,42
8789	68,04	82,53	4135	120,95	7500	105,55	110,68	146,4	890
198,17	137,45	226,77	200,79	898	229,4	112,45	2298	196	80,41
193,85	448	179,36	246,88	898	223	159,05	113,13	146	145
185,74	1190	82,1	64	75,94	87,62	2993	806	59,42	2670
86,65	111,75	160,48	117,3	113,62	73,55	179,04	111,68	102,94	169,94
1472	2797	137,29	925	7904	110,33	2210	70,8	6497	116,56
118,72	69,15	1554	95,84	845	137,09	166,6	173	273,7	435
252,96	119,25	98,48	617	2320	7845	71,19	307	53,1	113,59

4,04	105,3	3000	88,75	132,2	220,12	1449	61,69	144,69	190,22
144,08	199,49	158,86	137,09	565	215,67	143,81	61,69	1553	151,74
525	4200	344,19	10500	63,86	908	161,49	143,25	511	97,37
329,1	202,02	344	221,95	96,52	95,2	280	4826	80,3	1681
3,66	91,77	81,66	239,43	81,55	490	90,93	199,94	12250	135,11
79,63	98,52	99,42	2,58	1154	64,43	58,24	100,26	253,69	235,04
1422	88,83	122,58	808	85,21	135,92	31000	109,8	199,15	101,07
112,28	86,14	120,63	76,51	5388	845	390,72	15596	29251	81,66
1082	902	4002	627	379	4815	66,17	443,63	42	189,11
566	54	100	89,17	62,82	120,99	200,66	7520	288,1	57
106,22	211,82	182,21	111,16	112,38	210,21	253	88,54	1094	44
425,2	6,89	4,55	3683	87,47	308,45	90,74	5105	83,04	301
137,64	3962	85,56	114,65	13000	83,67	200	228,78	1445	205,12
77,08	221,69	292	252	241,97	905	212	1431	2791	206,43
110,58	4389	1424	2276	94,27	106,19	3389	102,55	150,89	17000
257,97	216,95	250	107,18	863	983	662	2388	86,03	289,56
7,45	194,26	77	212,34	5526	1100	215	140,03	559,71	90,1
11500	53,1	530	263,56	253,07	88,97	13760	101,54	6000	78,41
325,4	53,1	314,35	86,99	3904	86,14	179,86	1160	296,89	196
97,98	624	911	1060	141,88	593	207,54	238	203	108,06
92,96	70,16	76,42	100,64	170,1	1180	87,33	196,88	209,21	6107
221,26	242,38	974	65,54	850	87,13	149,67	98,62	407	263,06
4,16	98,09	974	397	74,29	541	278,6	11020	94,61	129,29
183,12	83,78	103,91	106,01	103,06	62,92	83,78	373,15	83,78	91,34
95,51	70,8	60,18	28896	191	1906	84,78	1387	498	76,51
179,76	413	96,52	556,56	53,1	108,17	354	91,1	105,02	2130
148,53	3992	2939	97,29	156,6	137,66	201,17	630	233,47	143,59
162,27	222,28	162,32	140,66	94,64	2607	445	8693	181,44	504
91,34	1461	7500	112,74	90,87	193	1858	222,8	1570	227
3478	113,41	3119	964	2300	84,16	127,78	74,8	98,91	53,1
627	1963	200,06	224,62	94	101,36	3112	24000	155,91	54,85
212,27	8529	5862	2124	4067	108,42	181,47	187,5	162,56	122,12
97,16	300,22	241,26	1357	72	101,2	97,33	204,6	515	192,52
648	89,04	101,15	2402	188,93	58,29	19000	277	111,99	550
90,07	103,75	100,48	158,59	96,18	904	459,02	292	3329	85,9
990	78,58	95,2	400	353	95,08	76,66	91,59	180,09	664
122,58	239	196,52	60,18	73,77	90,51	175,77	234,38	207	94,27
103,4	100,13	25958	162,27	256,28	78,69	179	116,8	463	913
1235	1004	177,38	1694	67,53	222	229,01	183	122,22	81,68
1281	92,75	3380	107,82	109,27	906	70,8	105,94	92,41	101,83
230	136,89	210,36	87,9	118,15	76,29	940	67	194	429
94,09	1746	1139	161,03	100	737	82,66	985	279,07	77
1468	148	106,05	967	1218	74,97	64,9	78,92	1626	105,94
2327	27	146,67	103,62	4922	107,89	121,1	82,74	118,37	197,53
2293	83,21	21000	216,06	215,65	87,7	98,01	205,41	835	354
105,34	98,22	321,24	6321	1519	1232	88,83	2744	97,75	18000
2305	267	2690	249,46	145,82	54	2472	141	84,92	338,88
74,25	53,1	1123	131	81,89	371	292	241,84	11	170

823	225,04	75000	1470	415	1793	178,66	231,93	1157	89,31
128,18	310	1250	113,73	550	142,77	25000	143,74	324,74	108,1
737	194	622,26	230	24,9	100,69	533,34	109,34	6271	145,38
89,09	111,99	10,37	132,1	33,01	105,3	209	112	100	115,16
6101	105,98	101,54	315,01	168,3	540	4594	106,26	244,67	184,55
240	21000	61,08	4006	217,12	85,48	233,99	95,67	3,9	232
137,88	245,02	86,42	198,36	282	634	397,58	892	129	55,65
7296	86,99	7473	204	127,31	295	1458	1687	175,54	201,82
247,47	112,6	249,81	77,64	2190	55,22	99,11	122,78	79,63	1033
103,11	191,31	201,77	106,37	11575	807	446	325,99	70,8	674
290	91,4	276	127,18	318	91,56	80	695	115,96	175,3
104,97	593	570	6,49	54	55	62,35	100,9	225,36	89,42
75,86	829	3234	65,16	3605	115,6	93,39	613	185,74	69,66
94,74	131,97	358	227	230	236,26	94,82	69,7	302	223
83,78	876	1220	58,29	236	603	105,55	183,31	336	223
167,06	78	87,07	60,94	335	7359	414	174	57,16	278,65
4862	5500	137,29	356,28	169	233,45	280,01	400,35	364	105,02
203,75	2501	8500	85,86	104,6	84,29	70,8	70,8	364	783
180,6	180	115,96	75,37	290,54	3118	653	1900	1891	783
89,73	1681	98,18	104,51	128,54	167,08	168,4	138,53	133,33	90,71
458	120,03	6043	8813	8000	1746	98,66	94,11	1350	1474
3378	235	472	258,03	1196	132,57	1120	239	85,35	145
164,56	1373	242,94	4,79	112,42	24500	109,27	199	4536	121,8
8,62	114,19	18,98	2588	181,24	430,43	300,43	2869	139,49	53,1
5111	4679	910	1273	543	109,98	1652	153,85	700	113,66
500	213,34	164	105,69	79,26	1052	97,47	969	124,32	1266
98,65	121,33	357	124,84	124,16	97,33	2600	239	2534	86,41
557	3079	353	1696	1338	472	161,42	450	174,66	117,59
500	184,97	176	125,19	405	6412	80,41	81,18	9827	9638
1745	117,23	532	77	1489	579	60,51	495	341,33	271,44
152,15	359	62,59	82,74	750	579	115,95	3277	4262	211
93	88,54	758	259	94,4	206	78,22	120	149,21	112,52
6245	1732	375	1952	549	50	821	223,82	502	86,14
220,99	256	70,8	133,26	85,86	211,17	87,86	96,69	79,89	92,49
2164	92,49	268	112,28	728	76,15	853	203	67,02	108,77
123,16	270	268	1236	124,15	110,33	137	123,43	52	401
95,67	727	90,07	87,27	11000	920	10397	181,79	1439	1849
140,1	2514	724	54	4350	134,28	294,06	4505	6934	128,16
1099	150	93,29	366	204,85	83,73	117,27	227,13	400,02	927
108,6	150	1151	58,29	98,18	990	2246	234	467	196,8
320	175	103,96	830	220	104,6	6901	99,5	80,91	95,63
107,46	105,02	712	149	70,8	263	228,33	780	375,24	80,41
183,17	575	92,78	97,8	112,63	214,7	254	124,97	96,59	216,67
1142	83,11	770	9000	1004	91,72	95,08	84,5	650	500
88,57	181	74,59	3519	86,14	190,58	106,01	117,41	67,07	336
1140	492	431	274	91,17	750	67,32	6271	1390	223
90,1	295	80,19	70,8	53,1	94,4	70,8	99,12	97,18	938
2321	1170	90,66	116,84	499	5461	609	635	8000	102,39

154,62	47	243	316,98	116,28	924	147,77	193,48	172,22
5677	163,19	2017	4,4	660	95,8	784	430	98,73
238,21	64,88	322	94,95	86,28	193	76,96	120,77	495
451	105,02	135,29	5112	385	175	1354	92,57	146,4
59,33	184	217,93	127	70,63	53,1	1281	175,95	550
143,3	360	380	4487	74,72	108,95	114,97	234,3	1213
339	740	69	6290	4811	89,64	461	109,83	110,05
54,37	641	77,55	453	213,56	615	598	85,82	170
359	1495	153,38	62,68	62,4	65,8	84,04	398	690
76,46	226	118	4250	226	90,79	93,85	124,5	3518
98,06	2479	1783	254	246	277	1061	900,15	177
82,43	88,92	100,98	57	117,87	54	164,95	101,06	169,96
120,24	981	6270	19000	70,47	17130	4840	121,76	8,55
154	240,66	66,55	313,51	719	114,87	2056	75,26	198
86,03	169,87	91,69	332	69,53	400	159,51	265	500
115,99	207,77	62,82	15000	78,59	137,02	504	265	408
656	184,02	483	307	737	367	83,78	97	122,54
97,98	298	2667	117,66	93,85	18093	3621	97	500
3359	65,32	168,91	5400	1308	2036	180,66	85,48	153
172,46	3778	1869	222,41	108,84	115,7	139,49	926	584
1595	87,9	106,05	543	81,3	88,03	109,16	99,24	87,82
129,22	114,15	2448	118,51	59,19	184,41	5058	283,32	1160
660	439	260	2621	74,29	645	118	1260	110,68
71,7	92,15	1450	168,08	75,73	116	775	88,04	187,55
1433	76,66	137,23	109	50906	1260	180	1014	3750
112	96,44	3271	88,41	1650	89,94	1217	55,46	100,77
1500	341	169,14	188,33	859,14	1931	5442	227	144,88
9,06	105,62	2865	587	27,85	132,03	319	120,01	70,8
90,95	332	2143	106	7652	101	148,33	74,95	2534
361	146,33	133,08	87,47	248,54	1357	3020	112,38	163,7
420	231,17	1222	194,07	507	117,87	600	83	82000
57,82	3,65	106,26	136	235	353	88,03	1186	757,94
1080	89,48	9432	18750	1047	72,2	97,03	110,97	84
352,04	245,22	1698	1266	101,57	119,78	79,21	210	4055
426	608	393,97	93,67	746	1269	578	1602	199,28
61,41	69,49	100,39	163,43	94,23	213,41	3176	184,71	2862
566	79	135,79	54,04	75,52	2615	200,71	1100	196,61
199,23	203,86	83,67	943	1543	166,88	294	108,56	1588
1045	46000	58	89	278	216	122,72	264	117,27
158,32	307	127,17	81,34	125,66	211	214,31	90,71	69,2
177	52	118,26	1710	206	237	73,24	680	88
91,8	1072	21572	1710	9000	425	2273	91,43	68,89
241	82,27	1062	104,09	314,74	79,89	146,76	659	
21000	978	967	75,82	13000	1240	84,61	68,98	
111,39	1174	251,51	64,43	206	106,79	71,84	201	
757	111,18	89,23	96,74	220	90,16	193,93	122,19	
75,65	561	8500	110,4	675	430	110	4103	
192	63,77	118	120,45	91,21	94,35	3294	188,35	

EK 3. Gertensgarbe Grafiği İçin Excel Makro Kodu

```
Sub gerten()  
  
Range("n").ClearContents  
  
For i = 1 To 8155  
n = 0  
For j = 1 To i  
  
If Range("delt").Cells(j) < Range("delt").Cells(i) Then  
n = n + 1  
  
End If  
Next j  
Range("n").Cells(i, 1) = n  
Next i  
  
For w = 1 To 8155  
  
x = 0  
  
For q = 1 To w  
  
x = x + Range("n").Cells(q, 1)  
  
Next q  
Range("lam").Cells(w, 1) = x  
Next w  
  
End Sub
```

Ek 3'te ki excel makro kodunda "delt" kolonu Gertensgarbe formülündeki Δ_k 'yı, "n" kolonu $U_i^* = \sum_{k=1}^i n_k$ formülündeki n'lerin toplamını "lam" kolonu ise

$U_i = \frac{U_i^* - \frac{i(i-1)}{4}}{\sqrt{\frac{i(i-1)(i+5)}{72}}}$ formülündeki değeri hesaplamaktadır. Ek 3'te ki excel makro

kodu çalışmanın 5. bölümünde kullanılan (uygulama) her 2 veri seti için de kullanılmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : MEHMET ALİ ABDULHAYOĞLU

Doğum Yeri : ANKARA

Doğum Yılı : 1982

Medeni Hali : BEKAR

Eğitim ve Akademik Durumu:

Lise 1996 - 2000 (İskenderun Lisesi)

Lisans 2000 - 2005 (Orta Doğu Teknik Üniversitesi / İstatistik Bölümü)

Yabancı Dil: İngilizce

İş Tecrübesi:

2007 – 2008 AGB Nielsen Medya Araştırmaları / İstatistik Uzmanı